

banka ve EKONOMİK yorumlar

AYLIK DERGİ

KASIM 1981 • YIL : 18 • SAYI : 11

FİYATI : 75 LİRA

Okurlara Mektup /5

Ekonomik Yorumlar /7

Prof. Dr. Erdoğan Alkın

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

Kemal Kurdaş

Prof. Dr. Nevzat Yalçın

Ekonomik Göstergeler /25

Enflasyonda İşletmelerin

Vergi Yüğü /27

Doç. Dr. Ahmet Yüksel

Ayın Ekonomik Olayları /37

Doç. Dr. Yıldırım Kılış

Sermaye Piyasası /41

Doç. Dr. Şeref Türen

Dışsatımda Son Durum

Sorunlar - Önlemler /47

Nedim Demirtaş

Fransız Frankı Dolar ile

Mark Arasında /53

İlkay Karakoç

AET - Türk Hukuku Bütünleşmesi

Sorunu /59

Ahmet A. Eryılmaz

Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolar
İzmir'de düzenlenen İkinci Tü
Ticaret Kongresi ve Birinci Tü
Kongresi'nin sonuçları

Bizde 1 numarasınız!

Diğer bankalarda herhangi bir numarasınız...

Evet, en büyük bankalardan biri değiliz.
Ama yarım yüzyıllık tecrübesiyle size
iyi hizmet veren bir bankayız.

Bizde sıradan bir hesap numarası
değilsiniz.

Belirli, saygın bir isimsiniz.

Sizi, işinizi özellikleriyle bilen,
ayrıntılarıyla tanıyan,
güvenle danışabileceğiniz bir bankayız.

Odibank'ta diğer bankalardaki herşey var...
Fazlası da.

Sıcak bir dost çevresi, yakın ilgi, serviste
sürat ve kolaylık...
Tercih etmez misiniz ?

Odibank 52 yıllık tecrübesiyle sizleri bekliyor.

Genç Türk Bankacılık Sistemi içindeki
yarım yüzyıllık geçmişinin önemini,
değerini bilerek.

Odibank
herhangi bir numara değil, 1 Numara olduğunuz bankadır.

ODİBANK

ORTADOĞU İKTİSAT BANKASI T.A.Ş.

"Bizde 1 Numara'sınız"

**BİLGİSAYAR ÇAĞINDA
BİLGİSAYAR ÖĞRENİN**

Gelir ve yaşam düzeyinizi yükselterek
çevrenizde saygınlık kazanın.

bil-merk **BİLGİSAYAR öğretiyor..**

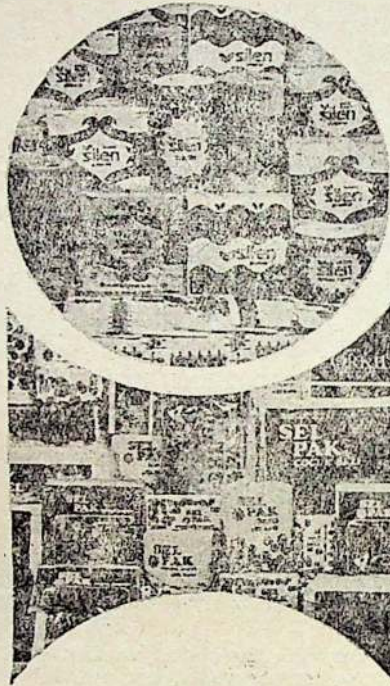
Hafta sonları Türkçe olarak verilen
ve 16-35 arası her yaşta, her tahsil
seviyesinde kişilere göre hazırlanmış
olan Bilgisayar Seminerlerimize
katılabilirsiniz.

Bilgi ve kayıt için lütfen merkezimize
müracaat ediniz.

bil-merk
Bilgi Hazırlama Merkezi

İnönü Cad. Ankara Palas Apt. 77/9
Ayaspaşa-İstanbul
Tel : 43 57 78-43 57 77

Lütfen ücretsiz broşürünüzü gönderiniz
Adım Soyadım : _____
Adresim : _____

kâğıdın ipeği, temizliğin gereği...

Sağlıklı temizliği arıyorsanız,
evde, işte, yolda,
emici, yumuşak SELPAK
sizin içindir.

Titiz olmakta hakkınız.
Sağlıklı, pratik,
ekonomik temizlik için
üretiyor SILEN mamülleri.

SEL
PAK

her yerde her zaman

silen

temizliğin simgesi...

15 TL selin®

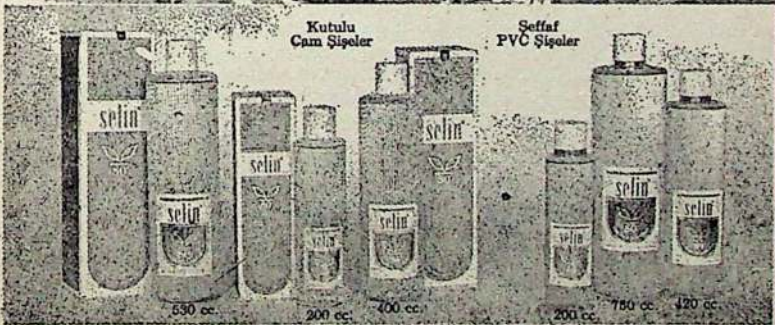
LİMON KOLONYASI

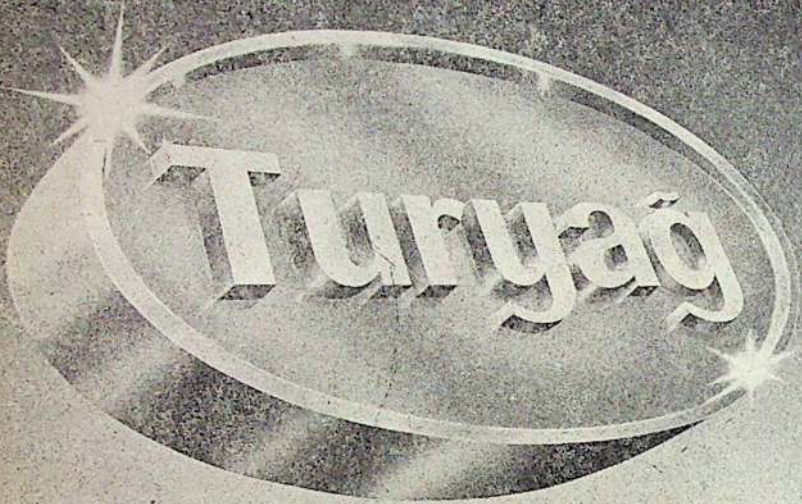

*Doğanın
Saf Damlası ...*

Bir yaşantı düşeyin ... Serinlik ormanında ...
Kokular pınarında ...
Doğanın kaynağında.

Selin'in her damkasında
bir doğa parçası gizlidir.

65 yıldır hizmetinizde

Büyük kuruluşlar, ürettiklerinin kalitesi kadar, yurt ekonomisine olan katkıları ile de önem kazanırlar...

Şirketimiz Türkiye'nin en önde gelen kuruluşlarından biri olarak, bitkisel yağ ihracatında yurdumuzda ilk hamleyi yapmış ve yılda 6 milyon dolarlık ihracat bağlantısı gerçekleştirmiştir. Ege bölgesinde kendi dalında vergi

rekortmeni olan TURYAĞ yıkama maddeleri ve bitkisel yağ üretiminden sağladığı 6 milyar liralık cirosu ile, ülkenin en büyük 50 kuruluşu içinde yer almaktadır.

Bunun yanında TURYAĞ 65 yıldır halkımızın beslenme ve temizlik sorunlarının çözümünde de öncülük yapmaktadır.

TÜRKİYE YAĞ VE MAMULATI A.Ş.
Şehir Eysel Bulvarı No: 48 İzmir, Tel: 14 63 20

banka ve ekonomik yorumlar

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A. Ş.

Adına Sahibi

Kemal Kurdaş

Yazı İşleri Müdürü

Prof. Dr. Mustafa A. Aysan

Danışma Kurulu

Dr. Öztin Akgüç • Prof. Dr. Erdoğan Alkin • Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. O. Fikret Arkun • Dr. Aydemir Aşkın • Besim Baykal • Prof. Dr. Nasuhi Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâîf Çakıcı • Mehmet Gün Çalıka • Şinasi Çelikkol • Özer U. Çiller • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel • Necdet Durakbaşa • Aydın Dündar • Kaya Erdem • Tarhan Erdem • Özhan Eroğuz • Oktay Ersoy • Prof. Dr. Cumhuri Ferman • Prof. Dr. Emre Gömensay • Memduh Güpgüpoğlu • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu • Erhan Işıl • Av. Dr. Halûk Kabaalioğlu • Prof. Dr. Müh. Kemal Kafalı • Adnan B. Kafaoglu • A. Nazif Keyman • Doç. Dr. Yıldırım Kılıç • Prof. Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Doç. Dr. Orhan Morgil • Ziya Nebioğlu • Ergin Neng • Rahmi Önen • Ertan Özgür • Selâhattin Özmen • Prof. Dr. Ergun Özsunay • Prof. Dr. Reha Poroy • Osman Nuri Torun • Prof. Dr. Kemal Tosun • Av. Fikret Tuncer • Doç. Dr. Gül G. Turan • Doç. Dr. Şeref Türen • Dr. T. Güngör Uras • Dr. Halûk Ünal • Doğan Yalın •

Basım-Yayım Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

Sevgili Okurlarımız,

Büyük önder Mustafa Kemal ATATÜRK'ü doğumunun 100 üncü yıldönümü dolayısıyla ulusca anıyoruz. Ülke çapında yapılan anma toplantıları ve seminerler devam etmektedir. Radyolarda ve televizyonda hazırlanan özel programlar birbirini izlemekte, sergiler açılmakta, çeşitli kitaplar yayımlanmaktadır. Günlük yaşamımız ATATÜRK ile dolu ve mutlu geçerken, girdiğimiz Kasım ayı ile birlikte O'nu 43 yıl önce kaybetmiş olmanın üzüntüsünü bir kez daha duyuyoruz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ATATÜRK'ü minnet ve şükranla anıyor, manevi huzurunda saygı ile eğiliyoruz.

Dergi'nin bu sayısında ağırlık Türkiye İktisat Kongreleri'ne verilmiştir. «Ekonomik Yorumlar» bölümünde; 1923'de İzmir'de toplanan Birinci Türkiye İktisat Kongresi'nin sonuçları tartışılmakta, bu arada ATATÜRK'ün hâlâ taze olan bazı görüşleri ve kurduğu ekonomik model üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, ATATÜRK'ün 100 üncü doğum yılı dolayısıyla 2-7 Kasım 1981 tarihleri arasında yine İzmir'de toplanacak olan İkinci Türkiye İktisat Kongresi hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmaktadır.

Öte yandan Dergi'de yer alan diğer yazıların da, her zaman olduğu gibi ilginizi çekeceğini anıyor ve onları da okumanızı tavsiye ediyoruz.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ

KASIM 1981

YIL : 18

SAYI : 11

75 LİRA

İDARE YERİ : Çatalçeşme Sokak No. 17, Kat: 4; Çağaloğlu-İstanbul • TELEFON: 26 34 11
• YAZIŞMA : P.K. 769; Karaköy - İstanbul • AÇIKLAMA : Dergimizde çıkan yazılar kaynak göstermek şartıyla iktibas edilebilir • YILLIK ABONE : 900.— TL.; Öğrencilere 450.— TL. • İLAN FİYATLARI : Arka kapak 10.000.— TL., Kapak içleri 7.500.— TL., Tam Sayfa 5.000.— TL., Yarım Sayfa 2.500.— TL., Renk Farkı 2.000.— TL. • BASKI : Met/Er Matbaası; Çemberlitaş — İstanbul; Telefon : 28 28 90 • Tarihi : 28 Ekim 1981.

**«ŞAHSIMIZ İÇİN DEĞİL, MENSUP OLDUĞUMUZ
MİLLET İÇİN ELBİRLİĞİ İLE ÇALIŞALIM;
ÇALIŞMALARIN EN YÜKSEĞİ BUDUR.»**

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Prof. Dr. Mustafa A. AYSAN
- Kemal KURDAŞ
- Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ

YÖNETEN :

- Prof. Dr. Erdoğan ALKİN

Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla İzmir'de düzenlenen İkinci Türkiye İktisat Kongresi ve Birinci İktisat Kongresi'nin genel sonuçları.

ALKİN — Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi yıllardan beri gelecekteki olarak Kasım sayısındaki düşünürlerin forumunu Atatürk'le ilgili bir konuya, özellikle ekonomik konulara ayırmayı âdet edinmiştir. Ayrıca, bu yıl önümüzde çok önemli bir olay daha var. Atatürk'ün 100. doğum yılının yıldönümü dolayısıyla Kasım ayının başında İkinci Türkiye İktisat Kongresi toplanmış olacaktır. Sayın Nevzat Yalçıntaş bu kongre ile ilgili hazırlıklarda Bilim Komitesi'nin Başkanı bulunmaktadır. Kendisinden, Birinci İktisat Kongresi ile bağlantılı olarak İkinci İktisat Kongresi'nin yapısı, niteliği, hazırlıkları, birinci kongreden ilham alınan noktalar üzerinde bide ayrıntılı bilgi vermesini rica ediyorum.

türkiye iktisat kongresi birincisinden ikincisine...

YALÇINTAŞ — Efendim, önce Sayın meslekdaşım Erdoğan Alkin Beyefendiye ve Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'ne böyle kıymetli bir konuda bendenizi de çağırıp iştirakimi arzu etmelerinden dolayı teşekkürlerimi açıklamak isterim. Büyük Atatürk 1923 yılında, henüz Cumhuriyet dahi ilan edilmeden, Türkiye'nin kazandığı askeri zaferin ancak iktisadi başarılarla sağlamlaştırılabileceği ve yeni bir mana kazanacağını düşünerek Türkiye çapında milli bir İktisat Kongresi toplanmasını arzu etmiştir. Önce bu tespiti yapmak isterim. Büyük Atatürk bunu o günün fevkalade

olumsuz şartları içerisinde görmüş ve her şeyden önce bunu sağlamayı, hükümetin bir görevi olarak telakki etmiştir. O günkü Meclisin müzakerelerine baktığımız zaman, bu fikri tam anlayamamış milletvekillerini görmeğe teyiz. Hatta bazıları kürsüye çıkarak; «Kışın ortasında, Şubat ayında ve Türkiye'nin şartlarında bu kadar uzak yerlerden İzmir'e nasıl gidilecek?» sualini sormuşlar, bu büyük atılım ruhunu anlayamamışlardır. Fakat o günün hükümetinin kararı ve Atatürk'ün iradesiyle kongre Şubat ayında toplanmış ve büyük bir kalabalık, Türkiye'nin uzak yerlerinden gelip iştirak etmişlerdir.

İzmir'de yangın dumanları henüz tütmektedir. Bugünkü gibi oteller mevcut değil. Gelen delegeler evlerde misafir ediliyor. İzmir halkı o yokluk ve fakirlik içerisinde gelen misafirleri ağırılıyorlar. Kongre salonu diye bir salon yok. Bir ecnebi şirketin âdeta terketmiş olduğu bir tütün deposu alelacele tanzim ediliyor. İzmirli evlerinde kalmış son halılarını getiriyorlar ve seriyorlar. Salonu tanzim ediyorlar ve bütün bu fedakârlıkları büyük bir vatanperverlik numunesi olarak yapıyorlar. O günün İzmir'inde içtimal bir heyecan ve hava da doğuyor. Hatıralar basılıyor. Büyük bir neşriyat yapılıyor. Delegelerden yanlış yerlere de gidenler oluyor. Çünkü kabotaj hakkı dolayısıyla gemiler İzmir limanına bazen yanaşmıyor; bazı delegeleri başka limanlara götürmek durumları da oluyor. Kısaca, Birinci Türkiye İktisat Kongresi o günün namûsait şartları altında, fakat bir ideal için yapılmış ve fevkalâde güzel netice alınmıştır.

İkinci Türkiye İktisat Kongresi işte Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü merasimleri içerisinde bu manaya dayalı olarak toplanmaktadır. Hükümetimiz böyle bir kararı almıştır. Bu kararı gerçekleştirmek için de bir «Tertip Komitesi» kurulmuş, bu ter-

tip komitesi iki kısımda iş bölümü yapmıştır. Birinci kısım, «İdari Kısım»dır ki onunla bizim bir alakamız yoktur. İkinci komite bizim acizane başkanlığını yaptığımız «Teknik ve İlimi Organizasyon Komitesi» ismi altındadır. Bu komiteye, İzmir, İstanbul ve Ankara'daki iktisat biliminin hocaları ile iktisat konularından sorumlu bakanlıkların müsteşarları katılmaktadır. Komitede, şu anda açık oturumumuzda yer alan Mustafa Aysan Beyefendi, İstanbul İktisat Fakültesi'nden Yüksel Ülken Beyefendi İzmir'den İktisat Fakültesi'nin Dekanı Fikret Sönmez Beyefendi, Ankara'dan Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Prof. İsmail Türk Beyefendi yine Ankara'dan Doç. Dr. Gürkan Çelebcian Beyefendi bulunmaktadır. Devlet tarafından da Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Ticaret Bakanlığı Müsteşarı ve Sanayi Bakanlığı Müsteşarı gibi ilgili bakanlıkların müsteşarları bulunuyor.

Bu komite, toplanacak İzmir İkinci Türkiye İktisat Kongresi'ni şu çerçevede içerisinde ele almıştır. Bu kongrede elbette geriye dönük bir değerlendirme kısaca yapılacaktır. Fakat kongrenin ana amacı tarihsel bir tekrar değildir. Sadece Cumhuriyet döneminin başarılarının bir bilanço halinde verilmesi kararı alınmıştır. Bu bilanço Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanmaktadır. Böylece Türkiye'de daima estirilerek istenen, «Neyimiz var? Ne yaptık ki? Biz zaten bir adım bile yol gitmedik.» gibi biraz da kasten yaratılan olumsuz hatalar, rakamlarla ve elle tutulur neticelerle cevaplandırılacaktır. Kongrenin asıl amacı ileriye dönüktür. İleriye dönük amacını tahakkuk ettirmek için de, biraz sonra söyleyeceğim alanlarda verilecek tebliğlerde, kısaca bir durum tespiti yapılacak, problem sahaları tanımlanacak ve tebliği hazırlayan kişiler o alanlardaki problemleri çözümlemek için ileriye dönük tekliflerini getireceklerdir. Meselâ

AÇIK OTURUMA KATILANLAR: Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa doğru; Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Erdoğan Alkin (İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Mustafa A. Aysan (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi) ve Kemal Kurdaş (Orta Doğu Teknik Üniversitesi eski Rektörü ve Maliye eski Bakanı); görülmüyorlar.

KİT'lerin belki kısa bir tarihçesi yapılacak, problemleri söylenecek ve o anda verilecek tebliğlerle bazı çözümleri sürülecektir. Yani İzmir Türkiye İkinci İktisat Kongresi'nin amacı ileriye dönük bir amaçtır. Geriye olan değerlendirmelerde özellikle ilmi komite polemik yapılmaması, şu veya bu icra döneminin veyahut sorumlularının itham edilmemesi, işin bir karşılıklı kısır çatışmaya götürülmesi gibi kararları da almış bulunuyor. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal alanlardaki problemler yığınını ilmi komite 7 ana grupta klasifiye etmiştir.

türkiye'nin ekonomik ve sosyal sorunları 7 ana grupta ele alınacak

KURDAŞ — Bunları bilmeye çok ihtiyacımız var. Zannediyorum Türkiye ilk defa bilecek ve öğrenecek bunları. Bir ikinci iktisat kongresi ya-

pılıyor, ama bunun gerisindeki hazırlığı doğrusu pek az bilen var.

ALKİN — İlk defa biz kamuoyuna sunuyoruz.

YALÇINTAŞ — Evet, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi'nin böyle bir önemli hizmeti olacağını ben de şu anda idrak ediyorum. Bunlar gerçekten açıklanmamış, kamuoyuna mal edilmemiş konular.

KURDAŞ — Maalesef, hiç mal edilmemiştir, Sayın Yalçıntaş.

YALÇINTAŞ — Kanaatime göre bu bir hatadır. Ama bu hata ilmi komite olarak bize ait değildir. Çünkü biz sadece ilmi organizasyonunu yaptık.

KURDAŞ — Aslında bu kongrenin hazırlıkları en az iki yıl önce başlamalıydı.

YALÇINTAŞ — Çok haklısınız. Birkaç sene evvel başlamalıydı. Ben deniz de buyurduğunuz endişeleri

paylaşan bir kişi olduğumdan, bu sorumluluk bize yaz öncesi verilir verilmez, derhal arkadaşlarımdan da rica ettim ve İlmî Tertip Komitesi'nin üyeleri büyük bir fedakârlıkla çalışarak, yazdan önce, demekki aşağı yukarı 4 ay kadar önce, kendilerine düşen hazırlıkları bitirmiş ve teslim etmiş bulunmaktadır. Bu kongre şu 7 kısımda Türkiye'nin meselelerini alıp inceleyecektir. Birinci kısım, «Kalkınma Politikası»nı içe-

Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ

ren, bu konuları ele alan kısım olacak. İkinci problem sahası «Dış Ekonomik İlişkiler»dir. Üçüncü saha «Sosyal Gelişme ve İstihdam»dır. Dördüncüsü «Altyapı, Enerji ve Ulaştırma»dır. Beşincisi «Tarım» konularını içine almaktadır. Altıncısı «Sanayi» ve yedincisi de «İç Ticaret ve Hizmetler» kısmıdır ki bankacılık da buraya girmektedir. Bu yedi kısım alt kısımlara ayrılmıştır. Yani her bir problem alanında Türkiye'nin bugün karşılaştığı önemli alt problemler tespit edilmiştir. Bu problemlerin her birine ait olarak müteaddit kişiler ve kuruluşların tebliğ vermesi

prensibi benimsenmiştir. Bu şahıslara ve kuruluşlara yazıların gönderildiğini biliyoruz.

Aldığım bilgilere göre kongre büyük bir alâka görmüştür. 400'e yakın tebliğ bahiskonusu olmuştur. Bunlardan 250 tebliğ seçilmiştir. Bunların 195'i orada bizzat sunulacak, geri kalanlar da dağıtılacaktır. Nitekim bu 200'e yakın sunulacak tebliğlerin basımı başlamıştır. Son aldığımız habere göre bu basım 4 bin sayfaya yakın tutmaktadır. Ayrıca bu basılan tebliğlerin biraz evvel söylediğim 7 kısımda tasnif edildiğine işaret etmek isterim. Böylece 7 cilt çıkacaktır. Bu 7 cilde, Devlet Planlama Teşkilâtı'nın sözümün başında belirttiğim Türkiye'nin tablosunu veren bir cildi de ilâve edilince, kongrenin açıldığı gün 8 cilt halinde Türkiye'nin meselelerine ışık tutan tebliğler ve çalışmalar elimizde olmuş bulunmaktadır. Kongre biraz evvel arzettığım 7 konuda 7 komisyon halinde çalışacak ve komisyonlar aldıkları neticeleri son kapanış gününde Kongre Genel Kurulu'na arzedeceklerdir. Bu neticelerin şimdi ki yaptığımız planlamaya göre 2 cilt tutacağını tahmin etmekteyiz. Dolayısıyla İkinci Türkiye İktisat Kongresi bittiğinde, ilgililerin ve hepimizin elinde 10 ciltlik, Türkiye'nin çok çeşitli problemlerine ışık tutan bir nesriyat bulunacaktır ki bu da bundan sonraki politikaların belirlenmesinde ve Dördüncü 5 Yıllık Plan'ın hazırlanmasında faydalı bir metin olacaktır. Böylece izahat vermiş oldum. Sonra sorulacak suallere de cevap vermek üzere sözlerimi bitiriyorum.

ALKİN — Sayın Aysan, siz özellikle Atatürk'ün Ekonomi Politikası ile çok yakından ilgilenmiş bir kişisiniz. Birinci İzmir İktisat Kongresi'nin ayrıntılarını da biliyorsunuz. Bize, Birinci Türkiye İktisat Kongresi'nin Atatürk'ün daha sonra uygula-

maya koyduğu iktisat politikası üzerinde ne gibi etkiler yaratmış olduğu hakkında aydınlatıcı bilgi verebilir misiniz?

izmir birinci iktisat kongresi'nin sonuçları

AYSAN — Benim değerlendirmeme göre 1923 İktisat Kongresi'nin ulaştığı en önemli sonuçlardan biri, ekonomik kalkınmanın özel kesim aracılığı ile yapılmasıdır. Yani kalkınma özel kesim aracılığı ile yapılacak, fakat devlet devamlı olarak destek olacak. Kongrenin temel mesajı budur. Kongrenin ikinci önemli mesajı, yabancılarla ilgilidir. Temel sanayiın ve yabancılar elinde bulunan kuruluşların, harp içinde yaşanan bazı tecrübelerden esinlenerek Türk uyrukluların eline geçmesi için bir kesin karar da alınmıştır. Fakat Atatürk'ün burada da müdahalesi var. «Kanunlarımıza, törelerimize ve ekonomik kalkınma hedeflerimize uygun yabancı sermayeye her zaman açığız; ama bazı temel sanayiın Türkler elinde olması lazımdır.» diyor. Kongrenin üçüncü bir önemli kesin kararı var. Bu da kapitülasyonlara karşı olmaktır. İktisat Kongresi'nin bir diğer temel amacı da Lozan müzakerelerinde açıkta kalmış bazı ekonomik kararları etkilemektir. Bir görünmez hedefi de, ki buna asıl hedefi diyebiliriz, Cumhuriyet Türkiye'sinin gelecek yıllarda uygulayacağı «İktisat Politikası»nı tespit etmektir.

ALKİN — Burada, izin verirsiniz, bir soru soracağım. Genellikle İzmir İktisat Kongresi'nin niteliğini eleştirenler bir görüş ileri sürmektedirler. Bunlara göre, İzmir İktisat Kongresi'nin iki Lozan müzakeresi arasına oturtulmuş olmasının siyasi bir amacı vardır. Bu yüzden kongre, niteliği bakımından, yorumlandığı kadar ba-

şarılı sayılamaz. Karşıt görüşte olanlar ise; «Sırf böyle bir amaçla yapılmış olsa bile, bu durum, kongrenin niteliğini zayıflatmaz, tersine güçlendirir.» diyorlar. Bu konuda bir fikriniz var mı?

AYSAN — Efendim, Atatürk'te, Lozan'daki ekonomik kararları etkileme görüşü var. Fakat kongrenin tek amacı hiçbir zaman bu değil. Bu, Atatürk'ün açılış konuşmasından da açıkça görülmektedir. Ancak, Atatürk'ün aklının gerisinde muhakkak Lozan da vardı. Nitekim, açış konuşmasında önemli bir bölümü de oraya tahsis etmiştir. Aslında Lozan'daki ekonomiyle ilgili müzakereleri buradan etkilemiş olmak, Atatürk'ün yaptığı büyük işlerden biridir. Ama kongrenin hedefi yalnız bu olmamıştır.

KURDAŞ — Sizi teyid edecek bazı dokümanlar var. Zannediyorum Halide Edip Adıvar'ın «Atesten Gömlek» kitabında şöyle bir olay geçmektedir. İzmir'e girildiğinde herkes Atatürk'e, «Artık bu iş bitti.» dedikleri zaman, O; «Hayır, şimdi başlıyor. Bizim bir iktisadi mücadelemiz olacak.» sözünü İzmir'de zaferin hemen akabinde söylemiştir. Belki İzmir'in Kongre yeri olarak seçilmesi de tesadüfi değildir. Yani Atatürk'ün kafasının gerisinde, zafer kazanan hiçbir kumandanda olmayan bir özellik var: Askeri zaferler, ancak iktisadi başarılarla perçinlenebilir.

AYSAN — Benim etüdlerim gösteriyor ki, Atatürk'ün iktisatla ilgisi kongreden çok öncedir. İktisat kitapları okumaya Sofya'da Atase Militer olduğu zaman başlıyor. Kısaca Atatürk'ün 23 Kongre'sindeki ana hedefi gelecek kalkınmayı planlamak, o arada bir yan ürün olarak Lozan'daki ekonomi müzakerelerini de etkilemektedir.

KURDAŞ — Ben de bu amacı bir yan ürün olarak kabulleniyorum.

AYSAN — Zaten alınan sonuçlara bakılırsa, bunun böyle olması gerekir. Mesela, kongrede ekonomik kalkınma için eğitimden, bankacılık sisteminin geliştirilmesine ve bankacılığın Türk bankalarının eline geçmesine kadar bir çok karar alınmıştır. Meselâ, İş Bankası'nı Atatürk'ün kurmuş olması bir tesadüf değildir. Bu eylemin kararı İzmir İktisat Kongresi'nde alınmıştır.

ALKİN — Kongrenin niteliği ile ilgili bir tartışma daha var. Bazı eleştirilere göre, çeşitli halk kesimleri kongrede son derece sembolik olarak temsil edilmişlerdir, gerçek temsilciler yoktur. Bu eleştirilere karşı olanlar ise, gerçek temsilci bulunmasa bile grupların sembolik olarak temsil edilmesi fikrinin dahi o günkü ölçülere göre son derece ileri bir fikir olduğunu savunmaktadır. Bunlara göre, belli şartlar içerisinde gerçek temsilciler bulunamayabilir; ama düşünülüp de o grupların temsilcilerinin sembolik anlamda olsa bile kongreye alınması son derece ileri bir görüştür.

AYSAN — Üstelik bu temsil sembolik de değildir. Katılanların listesi var elimizde. Onun için burada tartışma yapmağa hiç gerek yoktur. Çok yaygın bir katılma sağlanabilmiştir. Çok sayıda rapor müzakere edilmiştir. Bu kongre, Cumhuriyet tarihinin en başarılı kongresidir. O tarihten sonra çeşitli kongreler toplanmış, ama hiç kimse bunun gibi bir bilimsel toplantıda, üstelik ekonomik politika ile ilgili bir toplantıda, bin kişiyi bir araya getirememiştir. Onun için, İzmir İktisat Kongresi'nin Türkiye için değerini ve anlamını hafife alanlar aldanmaktadırlar. Kongrede belirli hedeflerle, belirli program içinde ve bütün halk katmanlarının görüşleri alınarak bazı sonuçlara varılmış ve en önemlisi bu sonuçlar Cumhuriyet Hükümeti tarafından uygulanmıştır. Mesela, Ziraat Bankası'nın, İş Bankası'nın, Sümerbank'ın kurulması, ta-

rimasal ürünlerin desteklenmesi bu kongrede karar altına alınmıştır. Hatta sanayi mühendisi yetiştirilmesi önerilmiştir. Bu önerinin yapıldığı yılın 1923 olduğuna dikkatinizi çekirim.

Kongrenin değerini anlayabilmek için o zamanki yayınlara, gazetelere, gazetelerde yazan kalemlere bakmak lazım. Halbuki bizim aydınlarımız İktisat Kongresi'ni araçlarla öğreniyor ve maalesef tutanaklar yayınlanmamış olduğu için ayrıntılara gidemiyorlar. Ama, Gündüz Ökçün'ün kitabında o zamanki yayınlar gayet güzel aksettirilmiştir. Bu yayınlar beni çok etkilemiştir. Kongre esas itibarıyla özel kesimden, yani halk yatırımlarından büyük şey beklemiştir. Fakat halk yatırımları bilinen sebeplerle gelişmemiştir. Ondan sonra Atatürk'ün bu kongrede alınan bazı kararların da etkisi ile 1930'larda KİT'leri denediğini görüyoruz. Ama KİT'lerde de hep hedef İş Bankası modelidir. Yani Atatürk'ün, o zamanki milletvekillerinin ve bu konuyu tetkik edenlerin kesin beyanlarına göre KİT'ler halka açılacaktır. Biz 50 yıl sonra, «Açacak mıyız, açamayacak mıyız?» diye hâlâ tartışıyoruz. Ayrıca Teşviki Sanayi Kanunu, kongrenin etkisi ile 1927'de çıkarılan bu kanun, özel sektörü o zamanki şartlarda bence çok güzel etkilemiştir. Mesela, özel tekstil fabrikaları, özel bir şeker fabrikası, birçok madencilik şirketi kurulmuştur.

atatürk'ün izlediği
ekonomik politika
sonradan saptırılmıştır

ALKİN — Sayın Aysan, son günlerde Türkiye'de millileştirme üzerinde bir tartışma açıldı. Aynı şekilde Atatürk'ün esas fikrinin «Devletçilik» olduğunu çok ısrarla vurgulayan bazı

yazarlarımız var. Bunların bir kısmı Birinci İktisat Kongresi'nde liberal fikirlerin vurgulanmasının, Batı'ya daha sempatik gözükme için bir genel taktik olduğunu ileri sürmektedirler. Bunun kanıtı olarak da Cumhuriyet ilan edildikten belli bir süre sonra millileştirme hareketlerinin başlamasını, yabancı özel sermayeye karşı tavır alınmasını, daha sonra da devletçiliğe geçilmesini göstermektedirler. Bu konuya bir aydınlık getirmek gerekiyor; çünkü bunlar oldukça önemli iddialar.

AYSAN — O yazarlar oldukça hata ediyorlar. Çünkü Atatürk'ün en büyük vasıflarından biri, ademi mer-

Prof. Dr. Mustafa A. AYSAN

keziyetçi olmasıdır. Mesela bu ademi merkezileşmesi KİT'lerin teşekkülünde görüyoruz. KİT'ler kuruluyor, önceleri yardım alıyorlar, sonra serbest bırakılıyorlar. İş Bankası'nın kuruluşu buna en iyi örnektir. Bankanın o zamanki yöneticileriyle de konuştum. Atatürk bankayı kurduktan sonra muntazam bilgi alıyor, rapor istiyor ve bunları değerlendiriyor. Ama kesin bir talimat vermiyor.

Kongredeki önerilerden biri enflasyonun önlenmesidir. Harp içindeki enflasyondan çok şikâyet edilmişti. Atatürk'ün ekonomi politikası tam bir enflasyon karşıtıdır. Atatürk'ün anlayışında paranın iç itibariyle dış itibarı birbirine paraleldir. «Asıl hedef Türk Lirası'nın dışardaki değerini müstakar tutmaktır.», diyor. Bu ileri görüşlülüğü ondan sonraki gelenlerin hiçbiri anlamamıştır. Atatürk'ün enflasyon ve paranın dış değeri konusundaki ileri görüşlülüğünü hiçbir ekonomik politikacıda görmüyoruz.

1923'den 1938'in Eylül'üne kadar Türkiye'de para artışı sadece % 20'dir. Halbuki o sıralarda yıllık kalkınma hızı ortalama yüzde 6 idi. Zihnimi işgal eden diğer bir konu, İş Bankası gibi çok başarılı örnekler varken Atatürk'ün neden KİT'lerin kurulmasını teşvik ettiği. Bence bunun sebebi, o günkü şartlarda özel kesim yatırımlarının Atatürk'ün memleket için ihtiraslarına cevap verememesidir.

Atatürk'de, biraz da kongredeki tartışmaların etkilemesiyle, güzel bir devlet harcamaları hiyerarşisi fikri vardır. Devlet harcamalarında öncelikler tespit etmiştir. Yatırımlara altyapıdan başlanmıştır. İktisadi yatırımları en sona bırakmış, bu yatırımlar için bütçe fazlalığını veya istikrarlı şart koymuştur. Bu o kadar ileri bir görüşki, bizim planlılar daha şimdiye kadar anlamamışlardır. Merkez Bankası'ndan kredi alarak, para basıp yatırım yapılabilir zannetmişlerdir. Ve yatırımı yapamamışlardır. Fiziki gerçekleştirmeler anlamında yatırım harcamaları, enflasyon hızlandıkça düşmüştür. Ben bunun hesabını yaptım. Atatürk'te öyle bir vukuf var ki, ekonomik meseleler hakkında, mesela KİT'leri kurmuş, fakat hepsinin kanunlarına halka intikal ile ilgili maddeler koydurmuştur. Fakat biz bunları unutunca, KİT'ler bu hale gelmiştir. Daha sonraları 1923 Kong-

resi'nde tespit edilen ve Atatürk ta-
rafından konan ilkeler âdeta hiçbiri
uygulanmamıştır. Bütün devlet teş-
kilatı, bütün aydınlar, bütün politika-
cılar onun ekonomik ilkelerinden «Na-
sıl uzaklaşırız?» diye çaresini aramış-
lar, onda da başarılı olmuşlardır. Hal-
buki Atatürk'ün ekonomi politikaları,
KİT'ler dahil, memleketin şartlarına
göre en iyi uygulanabilir metodlardır.

ALKİN — Sayın Kurdaş, özellikle
Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde uy-
gulanmış ekonomi politikası hakkında
sizin çok ayrıntılı bilgileriniz var. Bi-
zi bu konuda aydınlatır mısınız?

geliştirilmiş bir ekonomik sistemin temelleri izmir kongresi'nde atılmıştır

KURDAŞ — Mustafa Kemal'in
ekonomik politikası, bence şahsiyeti-
nin en belirgin ve açık şekilde yan-
sıdığı bir yanıdır. Karşımızda bir as-
ker var. Fakat bu asker zaferi kazan-
dığı gün insanlık adına konuşuyor.
Dumlupınarda ölümleri gördüğü zaman:
«Bunun günahı bizim değildir.» diye-
bilen bir muzaffer kumandan. İzmir'e
girdiği zaman «İşimiz bitmedi, şimdi
başladı.» diyen bir kumandan. Bu
açıdan İzmir Kongresi onun çok yön-
lülüğünü, hiçbir askerde olmayan iktisada
ve sosyal hayata dönük yönü-
nü belirtiyor. Benim kanımca, Mus-
tafa Kemal'in geliştirdiği ve bizim
çok orijinal bulduğumuz, bence dün-
yada ilk geliştirilmiş bir ekonomik sis-
temin ana temelleri İzmir İktisat
Kongresi'nde atılmıştır.

Mustafa Kemal'in ekonomik anla-
yışında temel kural, Türkiye ekono-
misinin: bir piyasa ekonomisi olduğudur.
Bunu hiçbir azaman terk etme-
miştir. Devlet teşebbüslerinden bile
bahsederken, «Bir tüccar gibi basiret-
le hareket edecek.» diyor. İzmir Kong-

resi Mustafa Kemal'e hem bu temel
fikri vermiş, hem böyle bir sistem
içinde uygulayacağı tedbirlerin ma-
teryalini sağlamıştır. Fakat çok bü-
yük bir sağduyu sahibi olduğundan,
kısa bir süre sonra anlamıştır ki, o
kalkınma aşamasında piyasa ekono-
misine devletin desteği gerektir. Böy-
lece İktisadi Devlet Teşekkülleri fik-
rine gelinmiştir. Mustafa Kemal'de
«Devletçilik» bir dogma değildir. Za-
ten o, dogması olan bir insan değil-
dir. Her tedbiri getireceği sonuçlar,
sakıncalar, faydaları ile değerlendi-
ren akılcı bir insandır. O dönemde
müteşebbis yok, bilgi birikimi yok,
sermaye yok, teknolojik kadro yok-
tur. Böylece devlet, bir öncü hareket
olarak sahneye çekilmiştir. Ben bu-
na «Buldozer Devletçiliği» demiştim,
hatırlarsanız, bir zamanlar. Devlet
her teşebbüse girecek, fakat özel te-
şebbüsün yapagelmekte olduğu ve yap-
ması ümidi ve gücü olan sahalara gir-
miyecek, onun gücü olmayan saha-
lara girecek. Özel kesim bu sahalarda
da, güçlü hale gelince, devlet bu sa-
haları da ona devredecek ve oradan
harekete geçirdiği kaynakları, yeni
yatırım hamlelerine yöneltilecek.

Böyle bir anlayış 1920'lerde dün-
yada tek anlayış ve uygulamadır.
1920'lerin iktisat literatüründe; ser-
best piyasa rejiminde ve mutlak rek-
abet şartları içinde müteşebbüslerin
kaynakları en etkili bir biçimde nasıl
kullanacakları, dış dengenin nasıl
otomatik sağlanacağı, ekonomideki
gelir dağılımının nasıl adaletle yakın
olacağı tezleri işlenmektedir. Mus-
tafa Kemal bir manada; «Az gelişmiş
bir ekonomide bu şartlarda, bu aşı-
mada bir netice alamazsınız, burada
devletin bir itici gücü ve öncülüğü
lazımdır, ben bu öncülüğü sağlayaca-
ğım; yalnız benim bu sağlayacağım
öncülük, sosyalist yazarların 19. asır-
dan beri söyledikleri fikirler değildir;
ben devletin bir sahaya girip orada
üretim araçlarını eline almasını, ila-

nihaye elinde muhafaza etmesini düşünmüyorum.» demiştir ve bunu açıkça belirtmiştir. Devletçiliği, pratik netice getiren bir tedbir olarak düşünmüş ve ömrünün sonuna kadar da bu açıdan hep müteyakkız olmuştur. Benim kanımcı 1936'dan sonra devletin idaresinde Başbakan yoluyla değişiklik yapması da bu anlayışın icabıdır. Ben Celâl Bayar'ın Başbakanlığa gelişini, Mustafa Kemal'in piyasa ekonomisine dayanmak, kurulan teşebbüsleri piyasa kuralları içinde yönetmek ve bunları mümkün olduğu kadar halka mal edip, yeni kaynaklar bularak bir yere gitmek fikrinin bir icabı kabul ediyorum. Daha sonraları maalesef devlet, kiremitten biraya kadar her sahaya girmişti ve tabii devlet işletmeciliğinin bütün sakıncalarını da ortaya çıkarmıştır.

I. İktisat Kongresi'nin zabıtları yayınlanmalıdır

Dünyanın son 50 yıllık tecrübeden sonra geldiği bir nokta var. Bu da, bir pazar ekonomisinin ana kurallarına riayetle ekonomik politikayı şekillendirmek. Yani, her ülke için teknolojisi ile (pazar ekonomisi) sosyal hedefini gayet belirgin biçimde ayırmaya başlamıştır. Macaristan ve Yugoslav tecrübesi çok enteresandır. Polonya'daki sorunlar çok büyük ölçüde buna dayanıyor. Mustafa Kemal'de bu fikirler 50 yıl önce hayli belirgin biçimde var. Yalnız maalesef Atatürk ne o iktisadi fikirlerini sık sık yazıyla belirtebilmiş ne de çevresi onun fikirlerini iyi anlayabilmiştir. Burada İkinci İktisat Kongresi ile ilgili bir fikrimi söyleyeyim. Atatürk'ün 100. Doğum Yılı'nın dünya açısından kutlanacağı 5-6 yıldır billiyor. Aslında sorumluların bundan 2-3 yıl evvel Atatürk'ün fikir hareketini planlaması, Atatürk'ün çeşitli fikri politikalarını derinden inceleyecek ko-

miteleri çok daha önce kurması, derin etüdler yapılması, bugün dünyanın karşısına Mustafa Kemal'in fikriyatını bütünü ile yansıtan bir külliyatla çıkılması gerekirdi. O zaman bu kongrenin temeli de üç ay evvel değil, üç yıl evvel atılırdı. Zannediyorum 1981 kutlamasından çok evvel, Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Mustafa Kemal'in iktisadi politikalarını her yıl Kasım ayında en geniş biçimde ele alan Dergi oldu.

Kemal KURDAŞ

Burada konuşmamı müsaade ederseniz iki öneri ile bitireyim. Birinci İzmir İktisat Kongresi'nin zabıtları, daha sonra basında yapılan tartışmalar, bence bu vesile ile tekrar toplanıp, ayrı bir cilt halinde yayımlanmalıdır. İkinci önerim, Atatürk Cumhuriyeti'nin ekonomik politikasında görev almış Maliye Bakanları, Ticaret Bakanları, Sanayi Bakanları, Merkez Bankası Genel Müdürlerinin bu ikinci kongreye davetli olmalarıdır. Son olarak bir noktaya değinmek istiyorum. Mustafa Kemal, istikrarı mutlak olarak sağladığından, onun zamanında iktisadi dengeler tuttu-

labilmiştir. Yani Türk Lirası aşırı değerlenmemiş, reel faiz politikası uygulanmış, fiyatlar hemen hemen hiç yükselmemiş, hatta hafif düşmüştür. Mustafa Kemal'in çevresinde bugünün iktisadi kadrosu olsa idi, zannediyorum, ekonomi politikasında istikrarı bozmadan daha dengeli bir yaklaşım ve daha hızlı bir gelişime doğru gidilirdi. Fakat her şeye rağmen o dönemde sağlanan reel gelişim oranı başka hiçbir dönemde devamlı sağlanamamıştır. Bu da ana fikrinin sağlamlığını ve bu ana çerçeve içinde uyguladığı politikaların, aldığı ekonomik politika tedbirlerinin isabetini, bilimselliğini gösterir.

AYSAN — Ben, Atatürk'ün enflasyon karşısındaki, yani ekonomi istikrarsızlık karşısındaki fikirlerini ancak 1970'de öğrendim. Atatürk'ün ekonomi politikası hakkında maalesef çok az şey yazılmıştır.

KURDAŞ — Benim ortaokul ve lise dönemimde, denk bütçe ve sağlam para hemen hergün kafalara devamlı nakşedilen sloganlar idi. Atatürk, istikrar olmazsa bir manada adalet olmaz, demiştir ve istikrarı sağlamak için hakikaten büyük fedakârlıklar yapmıştır. 1933'lerde istikrar için maaşları bile indirmiştir. Bu, dünya tarihinde olmamış bir şeydir. Aslında hem kadro tensikâtı yapılmış, hem de maaşlar indirilmiştir. Muvazene Vergisi de aslında maaşları indirmek için getirilmiştir. Dünyada ekonomik istikrarı sağlayabilmek için bu cesareti gösteren başka hiçbir lider yoktur.

ALKİN — Sayın Yalçıntaş, İkinci İktisat Kongresi'ne aslında bütün Türk kamuoyunun aktif olarak katılması gerekir. Bu katılma, mutlaka kongrede delege olarak, yahut tebliğ sahibi olarak bulunmak anlamında değildir. Ama basın yayın organları, görevli devlet kuruluşları, bütün toplumu oradaki tartışmaların içerisine

canlı olarak sokabilirlerse, zannedirim bundan çok büyük yararlar sağlanacaktır. İkincisi, Türkiye'nin ekonomi politikasının da bu kongrede belli hatlarla şekillenmesi ve gene kamuoyuna mal edilmesi gerekmektedir. Sizce İkinci İktisat Kongresi'nde bu yönde bir hazırlık var mıdır, varsa yeterli midir?

YALÇINTAŞ — Efendim, kongre 2 ila 7 Kasım arasında İzmir'de olacaktır. Buyurduğunuz bu ilgi tahmin ediyorum ki geniş hazırlıklara ihtiyaç duymadan ortaya çıkacaktır. Bunun ilk delilini zatiâliniz bugünkü açık oturumu organize ederek mecmuanızda veriyorsunuz. Fakat kongre başlarken de sadece İzmir'in kongre yapılacak salonlarında değil, bütün Türkiye çapında münakaşaların olacağını ve ekonomik tahlillerin, meselelere ışık tutan görüşlerin gazetelerimizde, mecmualarımızda, radyomuzda, televizyonumuzda, bütün yayın organlarında ortaya çıkacağını tahmin ediyorum. Fakat yine de sizin sualinizin altında yatan temenniye iştirak ediyorum. Yani, olayı kendi haline bırakmamak, organizasyon komitelerinin bu ilgiyi ülke çapında, hatta Türkiye hudutları dışarısına taşıyarak, özellikle Türkiye ile ilgili milletlerarası kuruluşlar, Dünya Bankası, OECD, AET, İslâm Kalkınma Bankası gibi çevrelere de yayması ve oradan temsilciler bulundurması gerekir. Yalnız şunu söyleyeyim ki, aynen Birinci İktisat Kongresi'nde olduğu gibi, burada da kongreyi Devlet Reisimiz açacak ve muhtemelen Başbakanımız Başkanlık yapacaktır. Program göre ekonomi ile ilgili bakan bir konuşma yapacak, sonra da yine Birinci Kongre'de olduğu gibi o zamanki isimle «İktisat Amillerinin», yani çeşitli sosyal gruplarımızın, işçilerimizin, çiftçilerimizin, işverenlerimizin, sanayici ve tüccarlarımızın temsilcileri konuşacaktır. Böylece bir alaka doğacaktır. Fakat, fikrinize katılıyo-

rum. Bu alakayı biraz da tahrik ve organize etmek lazımdır.

ilk kongrenin kararları bugün de geçerlidir

Eğer kabilseniz, bir iki cümle ile sizin daha önce sorduğunuz bazı sorularla alakalı düşüncelerimi söylemek isterim. Önce, Birinci İzmir Kongresi'ni küçümsemek temayülünün çok yanlış ve gerçeklere uymayan bazı fikirlerle dayandığı anlaşılıyor. Bir kere İzmir İktisat Kongresi o günün Türkiye'sinde, sadece Türkiye çapında değil, dünya çapında muzafer ve bütün İslam ülkelerinde büyük bir kahraman olarak selamlanan bu büyük askerinin -asker sıfatı üzerinde özellikle duruyorum- demokratik bir çaba göstermesidir. Çünkü bütün gruplardan, sosyal gruplardan delegeler geliyor. Hatta o kadar ki, İstanbul'daki Hamallar Cemiyeti bir başka Hamallar Cemiyeti'nin delegelik sıfatına itiraz ediyor. Bu mesele inceleniyor ve hamalları kimin temsil edeceği karara bağlanıyor. Dolayısıyla tenkitler gerçeklerle uyuşmamaktadır. Kongrede bütün sosyal gruplar temsil edilmiştir. Kaldı ki bugünkü İktisat Kongresi'nden geriye doğru baktığımızda benim kanaatim, Birinci İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararlar, hattızatında devletimizin değişmeyen ana ekonomik ve sosyal prensiplerini tespit etmiştir. Bunları birer cümle halinde söylemek isterim.

Şöyleki; ilk kongre 1923 Şubat'ında Türk ekonomik politikasını karma ekonomik düzen olarak ifade ediyor. Bu prensip değişmemiştir. Zaman zaman biraz evvel Kemal Kurdaş Bey üstadımızın buyurduğu ve Mustafa Aysan Beyefendinin buyurduğu zaruretlere karşısında, hiçbir doktriner esasa dayanmayan bazı icraat yapılmıştır. Devletçilik bunlardan biridir. Ama Mahmut Esat Bozkurt açıkça

söylüyor; bu ne liberalist ne de sosyalist bir politikadır. Şu halde bu bir karma ekonomi sistemidir. İkinci Kongre'de «Sosyal alanda sınıf yoktur.» deniliyor. Sınıf esasının Türkiye'ye zorla sokmak istenmesiyle son yıllarda ne duruma geldiğimiz belli. Üçüncüsü, sanayileşme- Türkiye'nin değişmez bir hedefi olarak tayin edilmiştir. Bugün de aynı prensipler takip ediyoruz. Yabancı sermaye için o kongredeki kararlar aynen bugünkü tabrikatta görülüyor. Ayrıca insan gücü yetiştirilmesine önem veriliyor. 1960'ların dünya literatüründe «manpower planning» diye geçen kavramlar, o günün terimleriyle ortaya konuyor. Dolayısıyla 60 sene geriye bakıp bir değerlendirme yaptığımızda, Birinci Ekonomi Kongresi'nde konulan ana prensiplerin, Türk Devleti'nin sosyal ve ekonomik politikasında geçerli olduğunuz görüyoruz. Bu yeni kongrenin de ana prensiplerde, karma ekonomi prensibinde, sanayileşme hedefinde, insan gücü yetiştirme zaruretinde, yabancı sermayeye karşı olan tutumda, radikal değişiklikler getireceğini zannetmiyorum. Tebliğlerin çoğunu gördüm. Tabiidir ki bu kongrenin tebliğleri daha modern yaklaşımlar getirmektedir; birçok politika tashihleri yapılmaktadır, yeni aletler teklif edilmektedir. Zannediyorum ki, bizzat sizin tebliğinizde dahil kur meselelerinde yeni teklifler getiriyorsunuz.

ALKİN — Sayın Aysan, aynı konuda ekleyeceğimiz başka noktalar var mı?

ikinci türkiye iktisat kongresi ve ötesi

AYSAN — İkinci İktisat Kongresi gelecek yıllarda Türkiye'de uygulanacak iktisat politikalarındaki belirsizlikleri ortadan kaldırmalıdır.

İkinci İktisat Kongresi, Türkiye'de bir daha enflasyonun olmamasını kesin karar şeklinde ortaya koyup devlet politikası haline getirmelidir. Denk ve samimi olmayan bütçe uygulamaları ile, ek ödeneklerle bütçelerin kabartılması tamamıyla ortadan kaldırılmalıdır. KİT'lerinin devamlı olarak Merkez Bankası'ndan karşılanması usulü durdurulmalıdır. KİT'ler de özel firmalar gibi sermaye piyasasının cari faiz hadleri ile kendi kendilerini finanse etmeği öğrensiner. Sermaye piyasasına KİT'ler de hisse senedi ihraç etsinler ve oradan finansman sağlasınlar. Yani KİT'lerin halk sermayesine açılmasının sağlanması önerisi altı çizilerek ve kuvvetle söylenerek ortaya çıkarılsın. Bu ilke 1930'larda var, ama şimdi unutulmuş görünüyor. Benim İktisat Kongresi'nden beklediğim çok önemli bir diğer sonuç, Devlet Planlama Teşkilatı'nın fonksiyonunun ve planların hedeflerinin açık açık belirlenmesidir. Bana kalırsa Devlet Planlama Teşkilatı'nın hiçbir icrai yetkisi olmamalıdır. Ben ümit ederim ki bu konu önemli biçimde tartışılsın ve bir ilke kararma bağlansın ve bir daha Planlama Teşkilatı bugünkü içine düştüğü duruma getirilmesin. Bu çok değerli kuruluşun gereksizliğini sanki ispata çalışıyoruz. Devlet Planlama Teşkilatı'nın fonksiyonu, KİT'lerin, yatırımların tasdiki olmamalıdır. İkincisi, Devlet Planlama'nın teşvik ve uygulama ile ilgisi olmamalıdır.

YALÇINTAŞ — Sayın Alkın, Mustafa Aysan Beyin endişesi konusunda bir hususu ilave etmek isterim. Sayın Mustafa Aysan da ilmi organizasyonun içinde bulunan bir arkadaşımızdır. Oradaki kararları biliyorlar. Esasen buyurduğu istikamette bir telkin yapılmıştır. Tamamen problemlerin çözümüne yönelik ve somut teklifler getirilmesi istenmiştir. Nitekim benim görebildiğim tebliğlerin büyük bir kısmı da böyledir. Bugün Türkiye'de-

deki ekonomik problemleri tahlil edebilecek çaptaki kadronun çok büyük bir kısmı kongreye iştirak edecektir. Dolayısıyla oradaki münakaşaların oldukça müsmir geçeceğine ve problemlerimize çözüm getirci tekliflerin hür bir hava içerisinde ortaya çıkacağına inanıyorum. Neticenin gerçekten Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü'nün kutlanmasına layık çapta ortaya çıkacağına inancım tamdır. Sözlerimi

Atatürk'ün Ekonomik Kalkınma Politikası ve Devlet İşletmeciliği

i.Ü. İşletme Fakültesi
Devlet İşletmeciliği Enstitüsü
tarafından 17 Nisan 1981'de
İstanbul Üniversitesi'nde
düzenlenen Konferans'ın
bildirileri.

Fiyatı : 100.— TL.

İsteme Adresi :

i.Ü. İşletme Fakültesi
Devlet İşletmeciliği Enstitüsü
Beyazıt - İstanbul
Telefon : 20 85 00

bir noktada bitirmek isterim. Atatürk o zamanki dönemde yine muzaffer bir asker olarak, tam bir hürriyet havası içerisinde bu münakaşaları yaptırmıştır. Bugün aynı şeyin olmaması diye bir şey bahis konusu değildir. Bu işin ananesi Büyük Atatürk tarafından demokratik anlayış içinde atılmıştır. Kasım ayında İzmir'de toplanacak olan kongrede, kimsenin endişesi olmasın, hem iştirakçiler bakımından her türlü ekonomik tandansın sahibi orada olacaktır, hem de konuların seçilişi ve ilmi tanzim bakımından münakaşalar hür bir hava içinde cereyan edecektir.

ikinci iktisat kongresi ile liberal bir model mi getirilmek isteniyor?

ALKİN — Sayın Kurdaş, bazı aydınlarla göre İkinci İktisat Kongresi tam liberal bir ekonomi politikasına gidilsin temelerini atmak için düzenlenmiştir. Sizce bu görüş gerçekçi midir?

KURDAŞ — Çok enteresan ve hassas bir noktaya değindiniz. Aslında bu konuda bir kavram kargaşası var. Bir ekonomide piyasa kurallarına dönerek, ekonomik politikayı şekillendirmek liberal ekonomi felsefesine dönüşü değildir. Bir ekonomi piyasa kuralları içerisinde yöneltilir, ama bunun sosyal hedefi çok eşitçi bir ekonomiye dayanabilir. Bugün dünyaya baktığımız zaman piyasa ekonomisine dayalı ama sosyalist hedefleri olan bir çok ülke görmekteyiz. Aslında Mustafa Kemal'in de en kuvvetli tarafı, bence bütün ekonomik politikayı bir piyasa mantığı çerçevesinin içine oturtmak istemesidir. Devlet teşebbüslerini de gene o çerçeve içinde düşünmüştür. Yani ekonominin bir tarafı piyasa kurallarıyla, devlet teşebbüsleri ise kendi kuralları içinde

işleyen bir kompozisyon düşünmemiştir. Onun karma ekonomisi böyle bir uygulama değildir. Devlet teşebbüsü ile özel teşebbüsün her ikisi de piyasa kuralları içinde çalışan, o kurallar içinde kaynak yaratan bir ekonomi tasavvur etmiştir.

Türkiye'de aslında 1950'den bu yana olan büyük dejeneresansın sebebi, ekonomik politikanın yönetiminde piyasa ekonomisinin kurallarından gittikçe uzaklaşmış olmasıdır. Karışık bir demokratik düzen içinde her tarafa taviz verici bir anlayış hâkim olunca, piyasa ekonomisinin ana modeli çeşitli yerlerinden yaralanmaya başlamış ve sonunda -mesela 1980'e geldiği zaman- Türk ekonomisi, ne piyasa ekonomisi ne de sosyalist ekonomi olarak hiç bir modele uydurulamıyacak bir ekonomi görünümüne gelmiştir. İktisadi Devlet Teşekkülleri tamamen piyasa ekonomisi dışında işlemeye başlamıştır. Bir piyasa ekonomisinin, istikrar içinde gelişmeye muhtaç olduğu anlayışı terk edilmiştir. Faiz sistemi hiç işlememiştir. Fiyatlara 1940'dan beri Türkiye'de hergün bir idari ya da polis müdahalesi olagelmiştir. Bir piyasa ekonomisinin temel mekanizmalarından biri de döviz kurudur. 1940'lardan beri döviz kuru sistemi Türkiye'de hiç işlememiştir. Yani Türkiye'de aslında piyasa ekonomisine yapılan bu müdahaleler sistemi dejeneretmiştir. Şimdi sosyal hedefleri bakımından bir liberal ekonomiye; «Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler, sistem nasıl bir adaletsizlik yaratırsa yaratsın dokunmayın.» gibi bir felsefeye dönüş olamaz. Bir piyasa ekonomisinin mantığı içinde daha istikrarlı, daha sosyal adalete uygun, ama kaynaklarını daha rasyonel kullanıp hızlı kalkınan bir ekonomi modeli savunulmaktadır. İkinci İktisat Kongresi'nin bir liberal modelle promote ettiği fikri bence bir çarpıtmadır. Doğu bloku bile artık bir piyasa ekonomisi modelini promote et-

meğe çalışıyor. Biz de diyoruz ki, Türkiye ekonomisinin modeli bir piyasa ekonomisi modelidir. Mustafa Kemal buna bir devlet öncülüğü fikri getirmiştir, ama bu model içinde getirmiştir. Mustafa Kemal bugüne gelseydi muhakkak çok büyük ölçüde sosyal adaletçi bir lider olacaktı. Çünkü onda sosyal adalet fikri çok hâkimdi. Mesela toprak reformu fikri, köylüyü makul bir gelir seviyesine kavuşturmak fikri, 1930'lardan sonra her bütçe konuşmasında var. Ama bütün bu sistem onun tabiri ile «bir basiretli tüccar» mekanizması ölçüsü içinde yürüyecektir. Temenni ediyorum ki İzmir'de bu ana fikri ortaya çıksın. Mustafa Kemal'in modeli bir sosyalist model değildir. Bir piyasa ekonomisi modelidir. Bir devlet teşebbüsçülüğünü getirmiştir, ama bu model içinde getirmiştir. 1950'ye kadar Türkiye'de KİT'ler büyük kaynaklar yaratan bir sektör idi, hiçbir Umum Müdür kaynak yaratmadan KİT'lerin başında duramazdı. Bütün mesele o modelin mantığına dönmektir.

sosyal hedef ile sistem karıştırılmamalıdır

Bütün dünya şimdi doktorler olmayacak kadar akıllandı. Artık tüm ülkeler; «Hangi sistem içinde üretim en üst seviyeye çıkarılır ve bu üretim en adil bir biçimde nasıl dağıtılır?» meselesini çözmeye çalışmaktadır. Türkiye'yi kısır bir doktorin tartışmasından kurtarıp Mustafa Kemal gibi akılcı yaptığımız anda pek çok sorun çözülecektir. Türk aydınları şunu demelidir: İnsanların aşağı yukarı son iki yüz yıldır geliştirdiği ilginç bir mekanizma var; piyasa ekonomisi; bunun sosyal hedefi sol da olabilir, sağ da olabilir; ama herkes bu mekanizmanın gücünü artık görmüştür. Sosyal hedefle sistem karıştırılmamalıdır. O zaman tedbirler çok akli biçim-

de değerecektir, alınacaktır. Ben İzmir İktisat Kongresi'nden bunu bekliyorum.

AYSAN — Sizi desteklemek için Atatürk'ün iki sözünü açıklamak istiyorum. Sosyal bazı hedefler teklif edildiğinde Atatürk; «Devlet bir içtimali muavenet sistemi değildir.» demmiştir. Fiyatlara müdahale edilmesini isteyenlere cevap veriyor: «Kuşkusuz hiçbir piyasaya müdahale edilemez. Ama hiçbir piyasa da başıboş değildir.» Bu sözler onun karakterini çok güzel yansıtmaktadır. Bunları biz daha yeni öğreniyoruz. Yine Atatürk'ün çok ileri bir görüşü vardır: «Devlet'in kendi yatırımlarıyla halkın yapacağı

Reklam Veren Kuruluşlara Duyuru

Artan maliyetler ve ağırlaşan piyasa koşulları nedeniyle; reklam fiyatları, Dergi'nin Ocak 1982 sayısından itibaren aşağıdaki şekilde olacaktır :

Arka kapak	: 15.000.— TL.
Kapak içleri	: 10.000.— TL.
Tam sayfa	: 7.500.— TL.
Yarım sayfa	: 4.000.— TL.
Çeyrek sayfa	: 2.000.— TL.

Zorunlu olan bu fiyat artırımını, Dergi'ye reklam veren kuruluşların, anlayışla karşılayacaklarına inanıyoruz.

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi

işlere müdahale etmemesi, demokrasi prensibinin en önemli esasıdır.» Yani iktisadi sistemle demokratik rejim arasındaki ilişkiyi çok iyi, çok açık ve net görmektedir.

KURDAŞ — İzmir Kongresi bana Atatürk'ün bir özelliğini hatırlatıyor. Aslında Mustafa Kemal büyük bir istişare adamıdır.

O'nun sofrası her akşam bir sınav, bir seminerdir. Kendisi konuşulanlardan büyük sonuçlar çıkarmada üstün kabiliyeti olan bir kimsedir. İzmir'de bu istişareyi çok geniş yapmış, ekonomik sistemini o istişareden sonra geliştirmiş ve tedbirlerini bulmuştur. Son bir temennimi daha söyleyeyim: Bütçede Mustafa Kemal'e dönülmelidir. Mustafa Kemal döneminde sarfedilecek her bir kuruluş için Meclisten yetki alınmaktaydı. Mustafa Kemal döneminde hiçbir memuriyete Meclisten kadro alınmadan tayin yapılamıyordu. Onun için, zamanında memur adedi çoğalmamıştır. Devletin dar imkânlarını kadrolara değil yatırımlara akıtmıştır. Bugün hiç olmazsa bu temel anlayışa dönelim.

tartışmaların özeti

ALKİN — Bugünkü toplantımızda ortaya çıkan sonuçlar şöyle özetlenebilir : Atatürk büyük bir askeri zaferin hemen ardından, ekonomik sorunları gündeme getirme konusunda, tarihte eşine ender rastlanan bir liderdir. Birinci İktisat Kongresi'nin daha Cumhuriyet ilan edilmeden toplanması, bunun en önemli kanıtlarından biridir. Bu kongrenin Lozan'daki tartışmalarla ilgili bazı siyasal amaçları olsa bile, asıl ve temel hedefi Türkiye'nin uygulayacağı iktisat politikasının çerçevesini çizmekti. Nitekim, Atatürk döneminde bu çerçeveye, genel çizgileri içinde, aynen uyulmuştur.

İkinci İktisat Kongresi'nin, birincisinden yarım yüz yılı aşkın bir sü-

re sonra toplanabilmesi, ilk kongrenin önemini daha da açık olarak vurgulamaktadır. İkinci İktisat Kongresi'nde yaklaşık olarak birincinin yöntemi geçerli olacaktır. Doğal olarak konular yeni ve değişik, sorunların boyutları daha büyüktür. Ancak Türkiye ekonomisi de o günden bu güne azımsanmayacak bir büyüme ve gelişme göstermiştir.

Prof. Dr. Erdoğan ALKİN

Türk kamuoyunun kongredeki tartışmalara aktif olarak katılması, Türkiye'nin yeni ekonomi politikasının bu kongrede şekillenmesi ve kamuoyuna maledilmesi gerekmektedir. Burada en büyük görev ilgili resmi ve özel kuruluşlara, özellikle basın ve yayın organlarına düşmektedir. Dileğimiz, bu kongrenin de birincisi gibi ekonomi tarihimizin en önemli olaylarından biri olarak başarıyla sonuçlanmasıdır.

Dergi'nin Notu : Yukarıda sunulan «Açık Oturum» 6 Ekim 1981 tarihinde yapılmıştır.

Hizmette sınır yoktur

Bir bankanın müşterisi para değildir. İnsandır.

Kurulduğu günden beri, Yapı Kredi, tasarrufunuzun miktarından önce, size önem veren banka olmuştur.

Artık, 37. yılımızı yaşıyoruz.

Kıvancımız, sadece, Türk bankacılık kesimindeki hemen her yeniliğin öncüsü bulunmamızdan değildir.

Kıvancımız, 36 yıldır tükenmeyen "hizmet" tutkumuzu, şimdi, yeni bir solukla sürdürmemizdir...

İnsanlar gibi kuruluşların da başan çizgisi düzdür. İnş. çıkışlarla gelişir...

İnsanların ve kuruluşların başarısını sürekli kılan, kendilerini yenilemeyi bilmeleridir.

Şimdi, yeni atılımların eşliğindeyiz.

Koklu bir geçmişten yeni bir geleceğe doğru yol alıyoruz.

Yapı Kredi'yi izleyin. Yapı Kredi'den bekleyin.

**YAPI ve KREDİ
BANKASI**

Dış Bankacılık Hizmetleri:

Yurt Dışından Ön Finansman

**İhracatçıya, pesin parayla
ihracat olanakı.**

Artık, Türk ihracatçısı, dünya pazarlarındaki rakipleriyle aynı düzeyde, eşit koşullar içinde!

Çünkü İstanbul Bankası, ihracatçıya, yurt dışı kaynaklardan organize finansman sağlıyor.

Ön-finansman (Prefinansman) nedir?

İstanbul Bankası'nın yarattığı büyük olanak: Yurt dışından, 6-12 ay vadeli, Euro-merket standartlarında ucuz faizli dış finansman.

İhracatçı, ihracatının karşılığını peşin alacak, mali sonra yollayacak. İhracatçıdan istenen, dünya standartlarında kaliteli mal, zamanında teslim.

Ön finansman ne kazandırıyor?

Avrupa bankalarıyla yapılan özel anlaşmalar sayesinde, ihracatçıya geniş finansman kaynakları kazandırıyor.

Türk ihracatçısına, dünya pazarlarındaki rakipleriyle güçlü rekabet olanakları kazandırıyor.

Artık, ülke ekonomisi ve ihracat sektörü rahatlıyor, güç kazanıyor, hız kazanıyor.

Çünkü İstanbul Bankası, ihracata, bir bankadan beklenenden fazlasını veriyor.

İhracatçılar, buyurun!

Müdürlük
İstanbul Bankası T.A.Ş.
Dış İşler Müdürlüğü
Mısır Sok. No. 1
Tünel İstanbul
Tel: 495607 - 491833
497153
Telex: 24287 İSTC-TR
24401 İLİM-TR
24401 İSTB-TR

**İSTANBUL
BANKASI**

"dış finansman bankası,"

ekonomik göstergeler

	1979	1980	1981		
			Haziran	Temmuz	Ağustos
T. C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	651.1	1161.4	799.3	963.1	1339.7
Tedavüldeki banknotlar (milyon TL)	182877	278615	294497	354191	339549
Merkez Bankası kredileri (milyon TL.)	382138	655183	749286	787419	791920
Hazineye kısa vadeli avans (milyon TL.)	91740	188734	234580	237779	233101
BANKALAR (milyon TL.)					
Toplam Mevduat	490017	813759	980321	1056021	
Ticari	155976	286963	280013	287814	
Tasarruf	235871	363101	542188	590379	
Vadesiz Tasarruf	144493	196503.	194645	201653	
Vadeli Tasarruf	91378	186598	347543	388726	
Resmi	50925	84125	104222	132681	
Bankalar	45916	56859	49211	50676	
Diğer Mevduat	1329	2711	4987	4471	
Toplam Krediler	456601	803997	1024768	1066253	
Tarım	115946	194836	246117	247769	
Kalkınma Bankaları	23831	42591	47267	47956	
Küçük Esnaf ve Sanatkâr (Meslek)	28088	37239	50260	52932	
İpotek Karşılığı (Gayrimenkul)	13303	15214	16803	17394	
Denizcilik	...	3750	8427	7631	
Ticari, Sınai, sair	271365	503137	674002	683818	
İller Bankası	9067	7229	8911	8753	
PARA ARZI (milyar TL.)	453.3	678.1	791.4	846.3	844.5
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toptan Eşya Fiyatları İndeksi	1577.8	3071.4	3512.3	3517.7	3556.8
Gıda Maddeleri ve Yemler	1349.0	2768.3	3394.6	3064.2	3066.1
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	1959.1	3576.6	4208.5	4273.5	4374.6
İstanbul Geçinme İndeksi	1907.5	3339.5	3793.2	3845.2	3877.1
Ankara Gecinme İndeksi	1500.2	2799.3	3111.1	3184.3	3220.6
DIŞ ÖDEMELER (milyon \$)					
Dışalım	5064.5	7667.3	4435.4	5206.3	5811.5
Dışsatım	2261.2	2910.1	1957.2	2272.9	2608.8
İşçi Dövizleri	1691.7	2071.0	948.6	1268.6	1583.6

1 — Rakamlar yıl ve ay sonları itibariyle birikmeli (kümülatif)'dir.

2 — Toplam kredilere ve kalkınma bankası kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir.

Kalkınma, tasarrufla başlar...

...Tasarrufun yatırıma dönüşmesiyle
sürer, gerçekleşir.
Sermaye piyasasının görevi,
bu oluşuma hizmet etmektir.
Banker Kastelli 21 yıldır
bu bilinçle hizmet sunuyor.
Öncüler, önceden görenler
ve ilk adımı atanlardır.

Banker Kastelli
Menkul Değerler Ticaret A.Ş.

Sermayesi 500.000.000 TL.

"BORSA BANKERİ"

Enflasyonda İşletmelerin Vergi Yüğü

DOÇ. DR. AHMET YÜKSEL

ÜLKEMİZDE enflasyon artık ekonomik bir gerçek olarak genel bir görünüm ve devamlılık kazanmıştır. Toplumun bütün birimleri, ister gerçek ister tüzel kişiliğe sahip bulunsun, bu ekonomik gerçeği yaşamaktadır.

Enflasyonun, toplumun gerçek ve tüzel birimlerine etkileri değişik yönlerde ortaya çıkmakta ve önemli sonuçlar yaratmaktadır. Ancak bu etkilerin ve sonuçların genellikle tüm yönleri ile açıkça hissedildiklerini ileri sürmek mümkün değildir. Bunun nedeni söz konusu etkilerin bir kısmının dolaylı veya gizli nitelikte etkiler olmasıdır.

Enflasyonun etkisi, toplumda genel olarak, gelir yetmezliği, toplum birimlerinin satın alma güçlerinin azalması yönüyle hissedilmektedir. Enflasyonun bir sonucu olarak ortaya çıkan satın alma güçlerindeki azalma veya gelir yetmezliği ise toplumun bütün kesimlerinde kendi etkinlikleri ölçüsünde gelirin nominal olarak artırılması yönünde bir baskı ve çabayı gerektirmektedir.

Oysa, enflasyon ortamında nominal gelirlerdeki etkileyici artışlar toplumu yanıltmakta, bir yandan enflasyon hızının yüksekliği diğer yandan vergi uygulamaları aslında reel gelirlerin dağılımını büyük ölçüde bozmaktadır. Enflasyonun vergi kanalı ile reel gelirleri azaltması hem

teknik bir konu hem de enflasyonun dolaylı etkilerinden biri olması nedeniyle de genellikle hisedilmesi kolay olmamaktadır. Bu nedenle enflasyonun söz konusu etkisinin, ne olduğunun araştırılması ülkemizdeki mevcut enflasyon gerçeği içinde yararlı görülmüş ve bu çalışmamıza konu alınmıştır.

Ancak, konu bilindiği üzere çok geniş kapsamlıdır ve bu nedenle sınırlanması gerekmektedir. Bu çalışmamızda konu genel bir yaklaşım içinde işletmeler itibariyle sınırlanmıştır.

Enflasyonun vergi yasalarına etkisi, dolayısıyla vergi yükünün dağılımındaki farklılıklar, vergiye tabi bütün gelir unsurlarının ve ekonomik değerlerin para birimi ile ifade edilmesinden kaynaklanmaktadır. Para biriminin, belirli bir zamanda satın alınabilecek mal ve hizmet karşılığı bir değeri vardır. Diğer bir ifade ile paranın bir satın alma gücü bulunmaktadır. Paranın söz konusu satın alma gücünden hareketle ifade edilen değerine paranın «reel değeri» veya «gerçek değeri» denilmektedir. Para biriminin üzerinde belirlenen yazılı değere ise paranın «nominal (itibari, saymaca veya sayısal) değeri» denmektedir. Eğer belirli bir (t_0) zaman kesitinde X nominal değerinde olan bir para ile Y miktarında mal veya hizmet satın alınabilirken, (t_1)

zamanında, aynı nominal değerde para ile Y miktarından daha az mal veya hizmet satın alınabiliyorsa; yahut Y miktarında mal veya hizmet satın alabilmek için X'ten daha fazla sayıda veya nominal değerde para gerekiyorsa; paranın satın alma gücü azalmış, (t_2) zamanına göre (t_1) zamanında, paranın nominal ve reel değeri eşitliği bozulmuş, para değer saklama fonksiyonunu kaybetmiş demektir. Enflasyon olayı dediğimiz bu durum karşısında ise, belirli bir dönemin para değerine göre belirlenmiş yasa hükümleri bozulmaktadır. Vergi yasalarındaki, enflasyon nedeniyle, söz konusu bozulmanın bir sonucu olarak da çeşitli yükümlüler itibarıyla vergi yükünde, yasalarda öngörülenin aksine olumlu veya olumsuz farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Enflasyonun yahut diğer bir ifade ile fiyat artışlarının bütün yükümlülerle ilgili genel etkisi, yükümlülerin ödediği verginin artmasıdır. Çünkü yükümlü nominal olarak artan, ancak gerçekte (reel olarak) aynı kalan hatta azalabilen geliri ile üst gelir dilimlerinde vergilendirilmekte ve daha fazla verai ödemektedir ⁽¹⁾. Artan oranlı vergilerde söz konusu olan bu durum, düz oranlı vergilerde aynı etkiyi göstermemektedir. Öyle ise hemen bu noktada enflasyon koşullarında vergi yükünde, artan oranlı ve düz oranlı vergiye tabi yükümlüler açısından bir farklılık olduğunu ifade etmek gerekir.

Artan oranlı Gelir Vergisi yükümlülerinin dışında, hem düz oranlı bir Gelir Vergisi yükümlüsü, hem de düz oranlı bir Kurumlar Vergisi yükümlüsü olmalarına rağmen işletmelerin de,

vergiye tabi gelir unsuru olan kârın enflasyon ortamında oluşumundaki özellikler nedeniyle, öngörülenden farklı vergi yüküne katlandıkları söylenebilir.

Bilindiği gibi, 1 Ocak 1981 tarihinden önce Türk Vergi Sistemi'nde sermaye şirketlerinin bir hesap döneminde elde ettikleri kârlar, hesap dönemini izleyen takvim yılının Nisan ayı içinde beyan edilmekte ve bu ay içinde kârdan % 25 Kurumlar Vergisi kesilmekte idi. Kârdan ödenen Kurumlar Vergisi düşüldükten sonra kalan kısım pay sahiplerine dağıtıldıkları zaman dağıtılan kâr payları üzerinden dağıtım kararının verildiği anda % 20 Gelir Vergisi stopajı yapılıyordu. Ancak bu kesinti (stopaj) Gelir Vergisi Kanunu'nun 96'ncı maddesi uyarınca dağıtılmasına karar verilen kârdan, tüzel kişi olan ortaklara düşen kısımdan değil, sadece gerçek kişilere dağıtılan kâr payından yapılıyordu. Oysa dağıtılmayan kârlar, ortakların kişilikleri dikkate alınmaksızın G.V.K. 96'ncı maddesi uyarınca % 20 Gelir Vergisi kesintisine tabi tutulmakta idi ⁽²⁾.

Diğer bir ifade ile, % 3 Mali Denge Vergisi de dikkate alındığında, işletmeler kârı dağıtmaları halinde % 28, kârı dağıtmamaları halinde de % 28 Kurumlar ve Mali Denge Vergisi ve kalanı da % 20 Gelir Vergisi olmak üzere toplam olarak % 42.40 oranında vergilendiriliyordu ⁽³⁾.

⁽²⁾ Rüştü Erimez; «Holdingleşme Halinde Kurumlar ve Menkul Sermaye İratları Üzerinden Alınan Vergilerdeki Değişmeler», İ.Ü.İ.F. Muhasebe Enstitüsü, Vergi Kursu Ders Notu, İstanbul, Ocak 1975, s. 15-16.

⁽³⁾ Rüştü Erimez; «Vergilerimizin İşletmelerin Finansman Güçleri Üzerindeki Etkileri Açısından Uygulamada Karşılaşılan Başlıca Sorunlar», «Vergilerimizin İşletmelerin Yatırım ve Finansman Kararlarına Etkileri», İ.Ü.İ.F. Muhasebe Enstitüsü Yayını No. 8, İstanbul, 1975, s. 140.

⁽¹⁾ Üçüncü Beş Yıllık Plan, Prg. 1942: «... Gelir Vergisi'nde fiyat yükselişlerinin etkisi ile artan parasal gelirlerin daha üst gelir dilimlerinde vergilendirilmeleri aynı grupların vergi yükünü ağırlaştırmaktadır.»

Bu açıklamalardan konumuz açısından ulaşılacak en önemli sonuç, işletmelerin düz oranlı vergilerle vergilendirilmesidir. İşletmelerin düz oranla vergilendirilmesi kısaca açıkladığımız gibi 1 Ocak 1981 tarihinden önce söz konusu olduğu gibi, bu tarihten sonra da söz konusudur. Nitekim 27 Aralık 1980 tarihli ve 2362 no.lu Kanun, Kurumlar Vergisi oranını % 50'ye çıkartarak (diğer düzenlemeler incelememizin dışında tutulmuştur) ilke olarak düz oranla vergilendirme uygulamasını sürdürmektedir.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, enflasyonun bütün yükümlülerle ilgili genel etkisi artan oranlı vergilerde görülmektedir. Yükümlü, nominal olarak artan, gerçekte aynı kalan veya azalan geliri ile üst gelir dilimlerinde vergilendirilmekte, böylece ödediği vergi ve (bazı durumlarda hariç) vergi yükü artmaktadır. Oysa düz oranlı vergilerde, enflasyon ortamında artan nominal gelirlerle paralel olarak ödenen vergiler de artmakta, ancak vergi yükü değişmemekte, sabit kalmaktadır.

Düz oranlı vergilemede enflasyona rağmen vergi yükünün değişmemesi ile ilgili söz konusu bu genel sonuç aslında, vergiye tabi gelir unsurları nominal değerleri itibarıyla dikkate alındığında, doğrudur. Ancak gerçek vergi yükü açısından durum farklı olabilmektedir. Enflasyon ortamında işletmelerin gerçek veya reel kârları ile nominal kârları arasındaki uyumsuzluk bu farklılığın nedeni olmaktadır.

İşletmelerin, faaliyet sonuçları;

- Enflasyon hızına,
- İşletmenin varlık, borç ve sermaye bileşimine,
- İzlenen yönetim ve finansman politikalarına,
- Varlıkların tedavül hızına,
- Nakdi varlık ve borçların durumuna,

— Nakdi olmayan varlıkların hızına ve toplam varlıklara oranına,

— Kullanılan amortisman ve stok değerlendirme yöntemlerine;

bağlı olarak enflasyondan etkilenmekte ve nominal kârla reel kâr arasında olumlu veya olumsuz farklılıklar ortaya çıkmaktadır (4).

Bu amaçla çeşitli faaliyet kollarından seçilen 15 işletmede yapılan araştırma sonuçlarına göre işletmelerin geleneksel muhasebe kârları veya nominal kârları ile enflasyonun etkisi dikkate alınarak saptanan reel veya gerçek kârları arasındaki farklılık aşağıda ifade edildiği gibidir (5). Fiyatlar genel seviyesi muhasebesi uygulama yaklaşımı içinde yapılan düzeltme sonuçlarına göre 15 işletmeden yedisinin düzeltilmiş dönem kârları (reel kâr) raporlanmış dönem kârlarından (nominal kâr), raporlanmış dönem kârının % 1 ile % 63 ü arasında değişen tutarlarda azalış göstermektedir. Söz konusu yedi işletmeden altı tanesinde düzeltilmiş dönem kârı, raporlanmış dönem kârının % 49'u ile % 99'u arasında değişmektedir. Bu işletmeler, düzeltme sonuçlarına göre, dönemi yine kârlı kapsamaktadır. Ancak düzeltilmiş dönem kârları, raporlanmış dönem kârlarından daha azdır.

İncelemeye konu alınan diğer sekiz işletmeden yedisinin düzeltilmiş dönem kârlarında raporlanmış dönem kârlarının % 11 ile % 50'si tutarında artış görülmektedir. Diğer bir işletmede ise (100) TL. olarak ifade edi-

(4) Patrick R. A. Kirkman; «Accounting Under Inflationary Conditions», II. Ed., George Allen and Unwin Ltd., London, 1975, s. 110-111.

(5) Fazla bilgi için bakınız: Ahmet Yüksel; «Gerçekte Zannettiğiniz Kadar mı Kazandınız?», Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Yıl 16, Sayı 12, Aralık 1979, s. 53-59.

lebilen dönem zararı % 77'lik bir azalış göstererek (23) TL.'na düşmektedir. Diğer bir ifade ile, söz konusu sekiz işletmenin yedisinde dönem reel kârları, raporlanmış dönem kârlarından (nominal kârlarından) daha fazladır. Bir işletmenin zararının ise gerçekte raporlandığından daha az olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları bazı varsayımlar yapılarak vergi yükü açısından değerlendirilebilir. Raporlanan dönem kârlarının işletmenin vergi matrahını ifade ettiği ve bir yaklaşımda kârın tamamının gerçek kişi pay sahiplerine dağıtıldığı, diğer bir yaklaşımda kârın tamamının dağıtılmadığı, işletmede bırakıldığı varsayılırsa; 1 Ocak 1981 öncesi uygulamaya göre işletmeler raporlanmış dönem kârları üzerinden ilk yaklaşımda % 28 toplam Kurumlar Vergisi ve Mali Denge Vergisi, ikinci yaklaşımda % 42.40 toplam vergi ödeyeceklerdir. İncelenen işletmelerin dönem kârları, vergi tu-

tarları ve gerçek vergi yükleri ile ilgili bilgiler «Tablo I» ve «Tablo II»de özetlenmiştir.

Raporlanmış dönem kârları üzerinden, kârın tamamının dağıtıldığı ve dağıtılmadığı varsayılarak, hesaplanan ödenecek vergilerin düzeltilmiş kârlara oranlaması ile saptanmış gerçek vergi yükleri, raporlanmış kârlarla, düzeltilmiş kârlar arasındaki uyumsuzluğa paralel değişmeler göstermektedir. Diğer bir ifade ile, zararlı olan bir işletme hariç diğer 14 işletmenin yedisinde; gerçek vergi yükü, fiilî vergi yükünden daha az, diğer yedi işletmede gerçekte vergi yükü, fiilî vergi yükünden daha fazla olmaktadır.

Kârın tamamının dağıtıldığı varsayımı (Yaklaşım I) halinde söz konusu olan % 28'lik vergi yükü, gerçekte; enflasyon etkisinin yansıtıldığı düzeltilmiş (reel) kârları, raporlanmış (nominal) dönem kârlarından fazla olan yedi işletmede % 18.63'e kadar

TABLO I

İncelenen 15 İşletmede Gerçek Vergi Yükü ve Gerçek Vergi Yükü Artış ve Azalışı

I YAKLAŞIM I Gerçek Vergi Yükü (%)	II YAKLAŞIM I Vergi Yükünde Artış (Azalış) (%) (% 28 - I)	III YAKLAŞIM II Gerçek Vergi Yükü (%)	IV YAKLAŞIM II Vergi Yükünde Artış (Azalış) (%) (42.40 - III)	V YAKLAŞIM I ve II'ye Göre Gerçek Vergi Yükünde Artış (Azalış) Hızı (%)
18.63	(9.37)	28.21	(14.19)	(33.46)
21.00	(7.00)	31.80	(10.60)	(25.00)
21.10	(6.90)	31.85	(10.55)	(24.64)
21.66	(6.34)	35.40	(7.00)	(22.64)
23.38	(4.62)	37.47	(4.93)	(16.50)
27.74	(3.26)	38.30	(4.10)	(11.64)
25.29	(2.71)	38.80	(3.60)	(9.68)
28.21	0.21	42.73	0.33	0.75
33.08	5.08	50.09	7.69	18.14
33.29	5.29	50.41	8.01	18.89
38.17	10.17	57.80	15.40	36.32
42.22	14.22	63.93	21.53	50.78
46.20	18.20	69.96	27.56	65.00
53.32	25.32	80.75	38.35	90.42

TABLO II

İncelenen 15 İşletmede Raporlanmış Dönem Kârları ve Enflasyon'a Göre Düzeltilmiş Dönem Kâr Tutarları, Vergi Tutarları ve Gerçek Vergi Yükü ile İlgili Bilgiler

İşletme No.	I	II	III	IV		V	VI	VII
				YAKLAŞIM I	YAKLAŞIM II			
	Raporlanmış Dönem Kârları (000 ilâvesiyle TL.)	Düzeltilmiş Dönem Kârları (000 ilâvesiyle TL.)	YAKLAŞIM I Kârin Dağıtım Halinde Ödenek Vergi % 28 (000 ilâvesiyle TL.)	YAKLAŞIM II Kârin Dağıtım Halinde Ödenek Vergi % 42,40 (000 ilâvesiyle TL.)	GERÇEK VERGİ YÜKÜ (%)	GERÇEK VERGİ YÜKÜ (%)	YAKLAŞIM I	YAKLAŞIM II
			II X % 28	II X % 42,40	IV : III	V : III		
1	239.054	237.233	66.935	101.359	28,21	42,78		
2	200.296	266.633	56.265	84.925	21,10	31,85		
3	125.338	65.813	35.095	53.143	53,32	80,77		
4	124.349	160.748	34.818	52.724	21,66	38,80		
5	94.810	107.286	26.547	40.199	24,74	37,47		
6	80.296	58.901	22.483	34.045	38,17	57,80		
7	69.666	83.433	19.506	29.538	23,38	35,40		
8	59.024	49.642	16.527	25.026	33,29	50,41		
9	49.613	32.903	13.892	21.036	42,22	63,93		
10	36.781	22.293	10.299	15.595	46,20	69,96		
11	35.613	47.486	9.972	15.100	21,00	31,80		
12	32.224	48.437	9.023	13.663	18,63	28,21		
13	31.831	35.243	8.913	13.496	25,29	38,30		
14	15.944	13.497	4.464	6.760	33,08	50,09		
15	(31.452)	(7.246)	—	—	—	—		
TOPLAM	1.194.839	1.229.548	—	—	—	—		

azalmakta, reel kârları nominal kârlarından az olan diğer yedi işletmede ise % 53.32'ye kadar artmaktadır.

Kârın dağıtılmadığı varsayımı (Yaklaşım II) halinde ise % 42.40 olan fiili vergi yüküne karşılık, gerçek vergi yükleri; yedi işletmede % 28.21'e kadar azalan, diğer yedi işletmede % 80.75'e kadar artan değişmeler göstermektedir. 14 işletme itibarıyla gerçek vergi yükünün, fiili vergi yüküne nazaran değişme hızı; yedi işletmede % 33.46'ya varan oranlarda azalan yönde diğer yedi işletmede % 90.42'ye varan oranlarda artan yönde olmaktadır. 2362 no.lu Kanun'la Kurumlar Vergisi sistemine getirilen değişiklikler ulaşılan bu bilgileri etkilemekte, ancak ilke olarak nominal kârların düz oranla vergilendirilmesi devam ettirildiği için bu bilgilerden ulaşılabilecek sonuçları değiştirmemektedir.

Böylece, araştırma bulgularından yararlanılarak şu genel sonuçlara ulaşılmaktadır :

- 1 — ENFLASYON ORTAMINDA İŞLETMELERİN GERÇEK VERGİ YÜKÜ, İŞLETMELERİN DÜZ ORANLARLA VERGİLENDİRİLMESİNE RAĞMEN — SABİT DEĞİL DEĞİŞKENDİR.
- 2 — ENFLASYON ORTAMINDA İŞLETMELERİN GERÇEK VERGİ YÜKÜ, FİİLİ VERGİ YÜKLERİNDEN OLUMLU VEYA OLUMSUZ YÖNDE FARKLIDIR.
- 3 — NOMİNAL KÂRLARI REEL KÂRLARINDAN FAZLA OLAN İŞLETMELERDE GERÇEK VERGİ YÜKÜ ARTMAKTA, NOMİNAL KÂRLARI REEL KÂRLARINDAN AZ OLAN İŞLETMELERDE GERÇEK VERGİ YÜKÜ AZALMAKTADIR. SÖZ KONUSU VERGİ YÜKÜNDEKİ ARTIŞ VE AZALIŞIN HIZI NOMİNAL KÂRLARLA REEL KÂRLAR ARASINDAKİ FARKIN BÜYÜKLÜĞÜNE PARALEL OLARAK DEĞİŞMEKTEDİR.

**TÜRK
DİS TİCARET
BANKASI**

**"bankanızı seçerken
en önemli gerçeği
unutmayınız!..."**

**size daha iyi hizmet edebiliriz üstünlüğümüz
müşterilerimizi daha iyi tanımamızdır.**

TÜRK DİS TİCARET BANKASI

Çağdaş banka

Bu genel sonuçların vergi adaleti, işletme ekonomisi ve ülke ekonomisi bakımından da yorumlanması mümkün olabilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre enflasyon nedeniyle gerçek vergi yüklerinin bazı işletmelerde daha az, bazı işletmelerde ise daha fazla olması aslında, vergi sistemimizin işletmeleri sabit oranla vergilendirerek vergi yüklerini sabit tutmak, ancak az kâr edenin az, çok kâr edenin çok vergi vermesini öngören vergi adaletinin bozulduğunu ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile, enflasyon ortamında reel kârların yerine nominal kârların vergilendirmeye esas alınmaya devam edilmesinin bir sonucu olarak, aslında bazı işletmelerden alınması gereken vergiden daha az, bazı işletmelerde ise alınması gereken vergiden daha fazla alınmaktadır. Bu durum bir bakıma enflasyon ortamında faaliyet sonuçlarını reel yönde etkileme niteliklerine ve olanaklarına sahip işletmelerin ödülendirilmesi, bu niteliklere ve olanaklara sahip olmayan işletmelerin ise cezalandırılması demektir.

İşletme ekonomisi açısından konunun önemi, gerekenden daha fazla vergi ödemelerinin işletmelerin sermayelerini azaltıcı yönde etkilemesinden kaynaklanmaktadır. Nitekim gerçek vergi yükleri artan yedi işletmede, vergilendirilmeye reel kârların esas alınmaması nedeniyle katılan fazla vergi ödemeleri aşağıda görüldüğü gibidir:

Ödenecek Fazla Vergi (000 TL.)

	Yaklaşım I	Yaklaşım II
	510	772
	685	1.037
	2.627	4.054
	4.056	6.143
	4.679	7.085
	5.991	9.071
	16.667	25.238
Toplam	35.125 TL.	53.400 TL.

Böylece, söz konusu yedi işletme kârlarını dağıtmaları halinde 510.000 TL. ile 16.6 milyon TL. arasında değişen tutarlarda daha fazla vergi ödedikleri gibi, reel kârdan fazla dividant dağıtmaları nedeniyle de reel olarak sermaye kaybına uğramaktadır⁽⁶⁾. Bu yapıda olan işletmelerin enflasyon dönemlerinde yavaş yavaş faaliyetlerine son vermeleri kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir durumun ülke ekonomisine getireceği olumsuz etkiler ise tartışmaya gerek kalmayacak kadar açıktır.

İşletmeler itibarıyla vergi yüklerinin ayarlanması, vergi adaletinin gerçekleştirilmesi, vergi sistemimizin öngördüğü gibi işletmelerin düz vergi oranı ile vergilendirilmesi diğer bir ifade ile işletmelerin vergi yüklerinin sabit tutulması ile sağlanmaktadır. Ancak düz vergi oranlarının enflasyonda vergilendirmeye esas alınmaya devam edilmesi vergiye tabi gelir unsuru olarak kârın enflasyondan etkilenmesi nedeniyle işletmeler itibarıyla vergi yüklerinin sabit kalmasını gerçekleştirememektedir. Enflasyon ortamında nominal kârlarla, reel kârlar arasındaki dengesizlik işletmelerin vergi yükünü etkilemekte, gerçek işletmeler sabit oranlarda değil, değişken oranlarda vergilendirilmiş olmaktadır.

İşletmeler arası vergi adaletinin sağlanmasında, vergi yükünün sabit tutulmasında, düz vergi oranlarının artırılması, azaltılması veya artan oranlı vergi tarifelerinin kullanılması

⁽⁶⁾ Yedi işletmede toplam nominal kâr 553 milyon TL., toplam ödenecek vergi 155 milyon TL.'dir. Basitleştirici bir yaklaşımla vergiden sonraki kârın tamamının (553 - 155 = 398 milyon TL.) dağıtıldığı varsayılırsa, fillen 398 milyon TL. dağıtılmış olacaktır. Oysa, dağıtılması gereken kâr en çok 276 milyon TL.'dir (R. Kâr 431 - Fiili Vergi 155 = 276 milyon TL.).

bir çözüm getirmeyeceğine göre, sorunun çözümünün kâr unsurunda aranması gerekmektedir. Bu yaklaşım bizi enflasyon ortamında vergilendirmeye işletmelerin nominal kârlarının değil reel kârlarının esas alınması noktasına getirmektedir. Ancak bu durumda işletmeler itibarıyla vergi yüklerinin sabit tutulması olanağı bulunmakta, az kazananın az, çok kazananın çok vergi vereceği adil bir vergi sisteminin devam ettirilmesi sağlanmaktadır.

Reel kârların vergiye esas alınmasından doğabilecek endişeler olabilir. Nitekim bu endişeler reel kârın saptanmasında ve reel kârların vergiye esas alınması ile devletin vergi gelirinin azalacağı hususunda yo-

ğunlaşmaktadır. Ancak bu tür görüşlerin geçerliliği sınırlıdır. Reel kârların saptanması ile ilgili olarak muhasebe literatüründe geçerli kuramsal modeller, teknik ve yöntemler geliştirilmiş ve birçok ülkede bu teknik ve yöntemler uygulamaya konmuştur ve halen de uygulanmaktadır (?). Ülkemiz koşulları ve olanakları içinde de bu model, teknik ve yöntemlerden

(?) Fazla bilgi için bakınız: Nuri Uman; «Enflasyon Muhasebesi (Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesi) Teori-Uygulama», Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978. Ahmet Yüksel; «Fiyatlardaki Değişmeleri İçeren Muhasebe Modelleri ve Bir Vak'a Çalışması», Doçentlik Tezi, İ.Ü.İ.F. İstanbul, 1980.

Dünyanın her yerindeki muhabirleri
Yurdun dört köşesindeki şubeleriyle
Dahili ve harici bütün bankacılık işlerinizde

Fiyatlar Genel Seviyesi Muhasebesinin uygulama olanağı bulunmaktadır. Ülkemizde böyle bir uygulamayı gerçekleştirecek ve yaygınlaştıracak her türlü bilgi, tecrübe, eğitime ve öğretim olanakları mevcuttur. Reel kârların vergiye esas alınmasını öngörecek yasaların çıkartılması sorunun çözümü için yeterli olacaktır.

Reel kârların vergilendirilmesi ile devletin vergi hasılatının azalacağı görüşüne; 15 işletmede yaptığımız araştırma sonuçları itibarıyla ve genel olarak vergi yüklerinin iyileştirilmesinin, vergi adaletinin sağlanmasının işletmeler üzerine dinamik davranışsal etkisi nedeniyle katılmak mümkün değildir. 15 işletme itibarıyla, reel kârların vergilendirilmesi halinde sağlanacak toplam vergi hasılatı, nominal kârların vergilendirilmesiyle sağlanan vergi hasılatından daha fazla olmaktadır. Nitekim hem nominal, hem de reel ifadelerle zararlı olan bir işletme hariç diğer 14 işletmede toplam nominal kâr 1.194.839.000 TL. iken toplam reel kâr 1.229.548.000 TL.'dir. Kârların tamamının dağıtıldığına varsayılması halinde reel kârların vergiye esas alınması ile 14 işletme itibarıyla devletin toplam vergi hasılatı yaklaşık 10 milyon TL.'dan daha fazla olmaktadır. Kârların dağıtılmaması halinde ise, reel kârların vergilendirilmesiyle devletin toplam vergi hasılatındaki artış yaklaşık 15 milyon TL.'na ulaşmaktadır. 27 Aralık 1980 tarihli ve 2362 no.'lu Kanun'la Kurumlar Vergisi oranının % 50'ye çıkarılması söz konusu rakamları etkilemesine rağmen, ulaşılan sonuçları etkilememektedir.

Diğer taraftan, fiili vergi yüklerinin gerçek vergi yüklerine nazaran çok yüksek olduğu bilinci ve/veya yanılgısında olan işletmelerin vergi yüklerini yasal olmayan yollarla azaltma eğilimlerinin vergi adaletinin gerçekleştirilmesi ile kaybolma olasılığı ve işletmelerin vergi yükünün iyileş-

tilmesi ile vergi kaçaklarının tekrar kazanabilmesi olasılığı devletin vergi hasılatının azalacağına dair görüşlerin geçerliliğini sınırlamaktadır.

SONUÇ

İşletmelerin vergi yükünün enflasyondaki durumunun belirlenmesi 15 işletmede yapılmış bir araştırmaya dayandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre enflasyonda işletmelerin vergi yükleri sabit kalmamakta, değişmektedir. Vergi yüklerindeki değişimler tek yönlü olmayıp bazı işletmelerde azalan, bazı işletmelerde ise artan yönde olmaktadır. Bunun nedeni enflasyon etkisiyle nominal ve reel kâr arasındaki farklılıktan kaynaklanmakta ve böylece işletmelerin fiili vergi yükleri ile gerçek vergi yükleri arasında işletmeden işletmeye olumlu veya olumsuz farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Bu gerçeğin bir ifadesi olarak, vergi sistemimizle işletmelerin vergilendirilmesinde öngörülen sabit vergi yükü değişmekte, vergi adaleti bozulmaktadır.

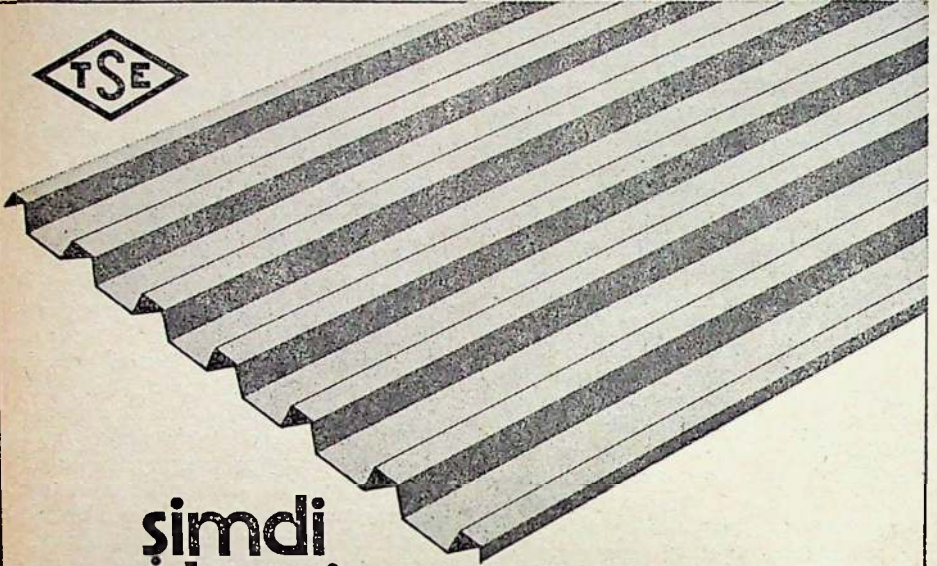
Enflasyonda işletmelerin vergi yükü ile ilgili olarak ulaşılan olumsuz sonuçlar, vergi yüklerini enflasyonun etkisinden bağımsız tutmayı ve vergi adaletini gerçekleştirmeyi kaçınılmaz kılmaktadır. Bu amaçla vergi uygulamasına getirilebilecek bazı temel tedbirler araştırıldığında, işletmelerin nominal kârları yerine reel kârları üzerinden vergilendirilmesi ile bir çözüm getirileceği görülmektedir.

◆ Her hareket mutluluğu getirmez. Ama her mutluluğun arkasında bir hareket vardır.

Disraeli

◆ Gelişmeyi isteyenler, gelişmenin çetin yönlerini de düşünmelidirler.

Cari Juckmayer

şimdi alüminyum daha kârlı çözüm

Çatı cephe ve tavan kaplamasında
en fazla malzeme tasarrufu sağlayan
yüksek mukavemetli 3004 alaşımını
sizler için geliştirdik.

nasaş-trapez 3004

NASAS
ALÜMİNYUM SANAYİ ve TİCARETİ A.Ş.

MERKEZ: ANKARA BÜRO:
Büyükdere Cad. No: 48 Mecidiyeköy-İstanbul Güniz Sok. No. 29/5 Kavaklıdere-Ankara
Telefon: 66 33 00 Telefon: 28 15 06 - 28 14 54
Telex: 26 140 Alme-TR Telex: 43 245 Alan-TR

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DOÇ. DR. YILDIRIM KILKIŞ

GEÇTİĞİMİZ ayın ekonomik olaylar bakımından önemli bir dönem olmadığını söyleyebiliriz. İhracat gayretleri dolayısıyla, ithalatın artış hızına karşılık ihracatımızın artış hızı daha fazla olarak seyretmektedir. Nitekim, 1981 yılının ilk 8 aylık döneminde ihracatımız, 1980 yılının 12 aylık dönemindeki toplama ulaşmış bulunmaktadır.

Ödünç para verme işleri konusunda yapılan mevzuat düzenlemeleri ile ilgili olarak banka ve banker reklamları şekil değiştirmiş, ayrıca aşağıda da belirtileceği gibi, ödünç para verme işlemlerinde yeni bazı değişiklikler yapılmıştır.

Bankaların elde ettikleri tasarruf mevduatının artmaya devam etmesine karşılık, yüksek faizle kredi açma zorunluluğu, iş âlemini muhakkak ki rahatsız etmektedir. Özellikle para devrindeki yavaşlama dolayısıyla protesto'ların geçmiş yıllara göre en yüksek düzeyde olduğu tekrar söylenebilir.

Ekonomik yapımızda bünye değişikliğinin gereğine inanmakla başlayan davranışların, gerçekten ekonominin kurallarına uygun uygulamalara dönüşmesi beklenmektedir. Verimlilik kurallarına önem verilmesi yanında yüksek kârlara olan alışkanlıkların da, özellikle bazı iş kollarında, artık törpülenmesi gerekmektedir. İç pazarda başarılı olan birçok işadınının dış pazarlara yeterince açılmamasının önemli nedenlerinden biri de bu alışkanlıktır. İstikrarsız ekonomilerin kısa vadede büyük kâr sağlamaya iten kuralı, artık istikrarlı ekonomilerin uzun vadeli, devamlılık arzeden ve daha düşük kârlarla çalışma kuralına dönüşme-lidir.

Bu genel değerlendirmelerden sonra 1981 Eylül ayının ikinci yarısından Ekim ayının ilk yarısına kadar olan dönemdeki ekonomik olaylar kısaca şöyle belirtilebilir.

Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nda Değişiklik Yapıldı

15 Eylül 1981 tarihli Resmi Gazete ile yürürlüğe giren bu değişikliklerin en önemli noktası, Maliye Bakanlığı'na verilen yetkilidir. Bu yetkiler; ödünç para ve menkul kıymetlerin satışına aracılık edenlere ruhsat verme, ödünç para verme işlerinde uygulanacak faiz oranlarını belirtmeye ve uygulamalarla ilgili denetimi yapmaya dair yetkililerdir. Diğer taraftan, söz konusu faaliyetlerle uğraşanların yapacakları reklamlar için de Merkez Bankası'ndan ön izin almaları gerekmektedir.

Belediye Gelirleri Kanunu İle İlgili Genel Tebliğler

16 Eylül 1981 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 8 genel tebliğ, Belediye Gelirleri Kanunu'nun uygulanması ile ilgili birçok hususu açıklığa kavuşturmuştur. Genel Tebliğ Sıra No. 2'den 9'a kadar olan bu tebliğler, kısaca şu hususlarla ilgilidir :

Mücadir alanlara götürülecek belediye hizmetleri, sigorta şirketlerinin yangın sigorta vergisi ile ilgili muamele ve vergi miktarları, Haberleşme Vergisi beyannamesinin şekli, göl, nehir ve deniz motorlu taşıtlarının vergilerinin nasıl tespit edileceği, ilan ve reklam şirketlerinin beyannamelerinin şekli, belediyelerin nasıl gruplandırıldığı, Eğlence Vergisi beyannamesinin şekli ile Elektrik ve Havagazi Tüketim Vergisi'ne ilişkin beyannamelerin şekli ve muhtevası...

Yeni Kurulan veya Sermaye Artırımına Giden Şirketlerle İlgili Bazı İşlemler Yeniden Düzenlendi

Ticaret Bakanlığı'nın 13 Ekim 1981 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan bir sirküleriyle yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre kurulan veya sermaye artırımı yapan Anonim ve Limited şirketlerin bankalara yapılacak blokaj işlemleri yeniden düzenlenmiştir.

Bu sirkülere göre, söz konusu sermaye şirketlerinin ortaklarının taahhüt ettikleri sermayenin dörtte biri Merkez Bankası'na veya diğer bir bankaya, Ti-

OYAK SİGORTA

• yangın • nakliyat
• kaza
• makine • montaj
• hayat
sigortalarında hizmetinizde

Merkez

İstanbul Salıpaazarı Meclisi Mebusan Cad. 319 Oyak İş Hanı Kat 6-7

Telgraf : OYAKSİGOR - İSTANBUL

P.K. : 279 Karaköy

Telefon : 49 07 00 - 01 49 69 22

• OYAK SİGORTA A.Ş. Ordu Yardımlaşma Kurumunun (OYAK) bir kuruluşudur.

caret Bakanlığı adına açılacak bir hesaba yatırılır. Sirkülerin diğer maddelerinde, yatırılmış bulunan bu para ile Ticaret Bakanlığı'na bildirme şekli ve esaslarına ait hususlar açıklanmaktadır.

Bazı Kamu Kuruluşları da Sermaye Artırımına Girişti

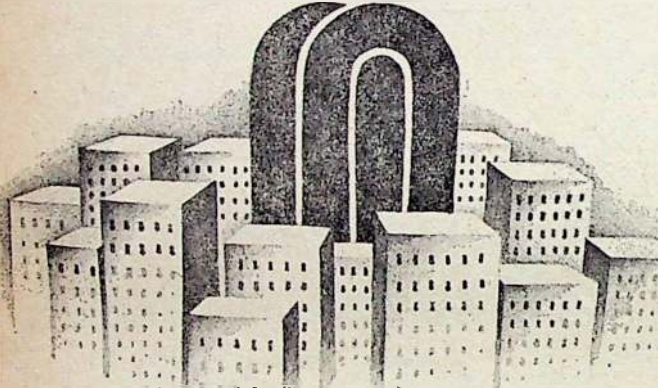
Son aylarda birçok özel firmanın ve bankaların yapmakta oldukları sermaye artırımları hareketine, bazı kamu kuruluşları da katılmıştır. 12 Ekim 1981 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandığı üzere; Makina Kimya Endüstrisi'nin sermayesi 30 milyar liraya, Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Kurumu'nun sermayesi 65 milyar liraya, SEKA'nın sermayesi 35 milyar liraya, TEK'in sermayesi 200 milyar liraya ve Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu'nun sermayesi ise 100 milyar liraya yükseltilmiş bulunmaktadır.

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI
olacaktır.

Türk sermaye piyasasında farklı kuruluş:

İster tasarruf sahibi
olun, ister yönetici...

Sermaye piyasasının
vermesi gereken
çok yönlü
hizmetleri size
yalnız Meban sunar.

Meban sadece bir
"borsa bankeri"
değildir.

Bu kapsamı aşar.

Meban bir
"mali kuruluş"tur.

Türk sermaye
piyasasının, ciroda
satışta, vergide
olduğu kadar
hizmette de
tek lideri
"mali kuruluş"
Meban'dır.

MEBAN

MENKUL DEĞERLER
BANKERLİK ve FİNANSMAN A.Ş.
"mali kuruluş"

İstanbul
Merkez Subesi
İstiklal Caddesi,
Odakule İş Merkezi No 286
Beyoğlu - İSTANBUL
Tel: 45 1250 (5 hat)

Kadıköy Subesi
Rıhtım Caddesi,
Derya İş Merkezi
No 28 Kat 3
Kadıköy - İSTANBUL
Tel: 306587 - 88 - 89

Bakırköy Subesi
İstasyon Caddesi,
Ak İş Hanı No 9/11 Kat 3
Bakırköy - İSTANBUL
Tel: 728020 - 21 - 22

Ankara Subesi
Gazi Mustafa Kemal Bulvarı,
Işıtaş Han. No 8/10
Kızılay - ANKARA
Tel: 17 42 66 - 25 29 82

İzmir Subesi
Cumhuriyet Bulvarı,
1378. Sokak No 4/4
Alsancak - İZMİR
Tel: 21 47 07 - 21 47 09

"mali kuruluş" Meban.

Sermaye Piyasası

DOÇ. DR. ŞEREF TÜREN

GEÇTİĞİMİZ ay içinde sermaye pazarında pay senetleri fiyatlarında yine önemli düşüşler izlenmiştir. Nitekim portföyümüzdeki pay senetlerinden 18'i mütevazi fiyat artışları gerçekleştirirken, 18 tanesinin fiyatı değişme göstermemiş ve geriye kalan 9 tanesinin fiyatı da büyük ölçüde düşme göstermiştir. Ortalama fiyat artışı 289 TL olup bu fiyat yükselişi Bursa Çimento'da 500 TL, Nuh Çimento'da 2500 TL, Sifaş'da 300 TL ve Şişe Cam'da da 300 TL'dir. Buna karşılık ortalama fiyat azalışı 639 TL olup bu fiyat düşüşü İzocom'da 300 TL, Korumu Tarım'da 750 TL, Polylen'de 300 TL, Rabak'da 550 TL ve Siemens'de 3200 TL'dir.

Bu gelişmelerin sonucunda pazar indaksimiz Eylül ayına oranla % 0.6 düşme göstererek Ekim 1981'de 97.35 düzeyine gerilemiştir.

Tahvil pazarı ise yeni Sermaye Piyasası Kanunu'ndaki hükümlere intibak için bir bekleme süresine girmiş ve dolayısıyla eski hızını kaybetmiş bulunmaktadır. Nitekim Eylül ayında 7 şirket toplam 710 milyon TL'lik tahvil ihraç etmiş bulunmaktadır. Ekim ayı ortasına kadar ihraçta bulunan 9 işletmenin adı ve ihraç tutarları şöyledir :

Şirket İsmi	Tutar (TL)
Aysu Holding	25 milyon TL
Jüt Sanayi	15 »
Organik Kimya	130 »
Tetsan	363 »
Beşer Balatacılık	30 »
Bahariye Mensucat	100 »
Gülok Elektrik	56 »
Nasaş	247 »
Elimsaş	20 »
	<hr/>
	986 »
	<hr/>

24 Ocak 1980 kararlarının genel mantığı çerçevesinde uygulanan ekonomik ve mali önlemler gereğince ülkemizde iç talep kırılmakta ve işletmeler dış pazarlara yönelmektedirler. Stratejisini bu alguya göre saptamamış ve ülke içindeki talep daralmasına göre kendini ayarlamamış işletmelerin sıkıntılara düşmesi kaçınılmazdır. Geçtiğimiz aylarda bazı büyük kuruluşların finansal sıkıntıya düş-

melerinin arkasındaki gerçek neden, bu esnekliği yeterince gösterememiş olmalarıdır. İş hayatındaki bu gelişmeler, yöneticiler için kolay zamanların artık son bulduğunu ve bunun yerini güçlükler ile hesap yapmanın aldığını göstermektedir.

Sıkı para politikası piyasada işletme sermayesi sıkıntısının oluşmasına yol açmış ve ayrıca bankalar kredi taleplerini risk açısından daha titizlikle inceler olmuşlardır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun çıkması, para bankerlerinin denetim altına alınması ve yüksek faiz oranları işletmelerin kolay ve ölçsüz para bulma olanaklarını sınırlamıştır. Bu gelişmelerin sonucunda, ticari bankalardan şimdi daha çok çalışma sermayesi ve küçük çaplı kapasite arttırma projeleri için kredi talep edilmektedir. Komple yeni yatırımlar ancak dışa açılma amaçlarına yöneliktir ve bu tür yatırımlar daha çok teşvik tedbirlerinden faydalanmaktadır. Planlı, dışa açılma çabası gösteren ve modern işletmecilik yöntemleri kul-

Türkiye'de ve bütün dünyada

İhracat ve ithalat işlemlerinizi,
döviz, mevduat ve kredi hesaplarınız ve
diğer bütün bankacılık işlemlerinizi için
Akbank'ı tercih ediniz.

Akbank, bütün dünyadaki
birinci sınıf muhabetçileri ile
işbirliği yapmak suretiyle emrinizdedir.

Dış Temsilcilikler
ve İrtibat Büroları

NEWYORK

FRANKFURT

LONDRA

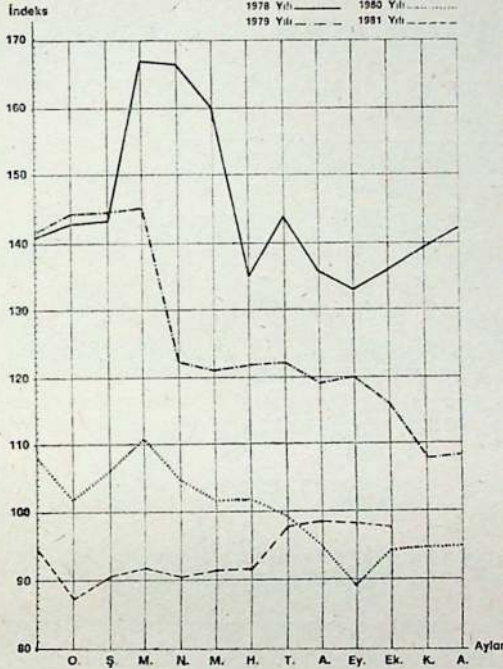
Essen, Batı Berlin,
Münih, Hamburg

AKBANK

güvenliğin eseri

lanan işletmelerin bu ortamda dahi verimli olmaları ve borçlarını geri ödemekte zorluklarla karşılaşmaması doğaldır.

Bu gelişmelere bakarak sermaye pazarında pay senetlerinin henüz bir süre daha canlanamayacağını, tahvil pazarının ise görece etkinliğini sürdüreceğini beklemek gerekir.

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafiği
(Ocak 1974 = 100)

Aylar	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25	105.08	90.24
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	91.66
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.19	97.63
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	

Sıra No	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (000) TL	Ödenmiş Sermaye (000) TL	Tebliğ				Doğulan Kır Payı (%)				Piyasa Fiyatı (TL)		
				1978	1979	1980	1978	1979	1980 (RHS)	1978	1979	1981	Ekim 1980	Ekim 1981
1	AKGİMENTO	375 000	157 500	87 430	1 487	128 618	30	30	1	50	1 699	1 420	1 762	1 620
2	ALTAŞ	30 070	30 070	b.d	b.d	25 768	35	35	33	33	1 200	1 330	1 260	1 300
3	ANADOLU ÇAM	350 000	350 000	63 000	231 180	303 480	z.m	z.m	z.m	z.m	1 150	1 700	2 160	2 300
4	AROMA	200 000	14 700	3 160	3 160	3 160	5	5	d	d	2 000	1 000	1 000	1 000
5	ASLAN ÇİMENTO	420 000	208 630	110 000	z	140 390	z	z	z	z	400	500	500	500
6	BAĞFAŞ	400 000	400 000	43 000	b.d	509 011	75	75	40	40	1 050	1 800	2 000	1 700
7	BASTAŞ	108 000	108 000	13 450	b.d	83 379	8	8	12-90	d	930	1 400	1 575	1 710
8	BATI ANADOLU ÇİM	75 000	75 000	64 000	3 000	223 299	5	5	60	60	2 000	3 600	3 100	3 450
9	BURSA ÇİMENTO	94 500	81 000	61 431	31 350	297 359	36-75	31-50	54	54	1 600	4 000	4 000	4 500
10	CELİK HALAT	94 500	216 000	148 500	187 345	322 539	72	72	39	100	2 000	1 750	1 800	1 800
11	ÇİMSA	180 000	180 000	44 070	105 000	368 452	60	60	25	61	1 250	1 700	1 800	1 800
12	ÇUKUROVA ELEKTRİK	400 000	400 000	375 500	105 342	394 875	60	60	35	50	1 000	1 400	1 600	1 500
13	ÇECCAZBİŞİ YATIRIM H.	180 000	180 000	48 900	87 725	257 197	z	z	20	40	500	1 300	1 500	1 500
14	EGE GÜBRE	400 000	400 000	63 600	160 207	546 638	23-75	30	30	30	1 050	1 300	1 500	1 400
15	GÜBRE FAB	400 000	400 000	81 000	63 600	205 101	1 173 035	40	40	40	1 250	1 250	1 250	1 200
16	GÜBRE YAR	400 000	400 000	64 300	b.d	148 025	30	30	75	40	1 350	1 300	1 400	1 500
17	HEKTAŞ	200 000	100 000	64 400	130 789	281 688	283	233	690-7	25 000	3 000	3 000	3 000	3 000
18	İŞ BANKASI	33 700	31 800	21 552	b.d	2 818 072	60	60	30	40	3 600	2 000	2 100	2 400
19	İZCAML	300 000	224 000	148 200	180 000	301 386	50	100	200	1 650	2 100	2 200	2 400	2 400
20	KARTONSAN	300 000	300 000	39 100	50 829	21 816	50	50	40	70	1 800	1 800	1 800	1 800
21	MAV	300 000	300 000	64 300	b.d	81 400	28	35	40	40	1 400	2 250	2 350	1 600
22	KOC HOLDİNG	400 000	400 000	81 000	148 200	301 386	z	z	z	z	900	700	650	650
23	KOC YATIRIM	400 000	400 000	81 000	168 200	b.d	100	100	50	50	1 400	1 500	1 600	1 600
24	KORDAS	375 000	195 000	188 100	275 944	571 097	35	35	40	85	1 200	1 800	1 700	1 750
25	KORUMAY TARIM	315 000	195 000	176 800	b.d	742 459	96-25	82-50	250	250	9 000	10 000	10 000	10 000
26	LASSA	1 200 000	1 650 000	53 000	114 000	226 306	30	31	50	50	1 200	1 100	1 800	1 800
27	MAKİNA TAKİM	125 000	125 000	105 600	111 404	381 490	96-25	40	40	75	1 400	1 350	1 350	1 350
28	MENKURAT SANTRAL	81 000	81 000	48 100	75 195	108 688	30	30	40	50	1 300	1 600	1 600	1 400
29	MİSAŞ	195 000	195 000	32 100	50 221	75 138	30	30	20	75	2 400	2 600	2 600	2 600
30	NUH ÇİMENTO	71 500	71 500	188 100	275 944	571 097	35	35	40	85	1 200	1 800	1 700	1 750
31	OLUK	150 000	150 000	176 800	b.d	742 459	96-25	82-50	250	250	9 000	10 000	10 000	10 000
32	OLİGAN	270 000	270 000	53 000	114 000	226 306	30	31	50	50	1 200	1 100	1 800	1 800
33	PİNAS	100 000	100 000	105 600	111 404	381 490	96-25	40	40	75	1 400	1 350	1 350	1 350
34	PLASTİFAY	18 000	18 000	48 100	75 195	108 688	30	30	40	50	1 300	1 600	1 600	1 400
35	POLİTEN	150 000	150 000	7 700	46 544	68 221	30	30	20	75	2 400	2 600	2 600	2 600
36	RAKAT	280 000	220 000	70 400	b.d	130 255	35	35	60	35	1 600	1 800	2 000	1 750
37	SARUYAN	150 000	150 000	103 400	104 918	201 951	50	50	101	105	4 000	3 800	3 500	3 500
38	SIĞIRCI	70 000	70 000	117 400	127 543	671 147	75	75	51	60	3 000	2 800	3 600	3 600
39	SİFAS	104 000	104 000	127 550	103 516	231 000	40	40	60	60	2 600	2 500	2 500	2 500
40	SUNTA VE ÇAM FAB	80 000	80 000	154 000	105 437	461 701	35	35	40	65	1 900	1 700	1 800	1 850
41	T.ŞİŞE VE ÇAM FAB	270 000	270 000	243 000	447 216	661 701	75	75	40	35	2 600	2 500	2 500	2 300
42	FRANSTURPA HOLDİNG	300 000	300 000	65 562	147 874	169 000	75	75	64-18	60	2 600	1 800	1 800	1 800
43	T. DEMİR DOKUM FAB	284 000	150 000	132 779	218 185	311 373	40	40	17-50	25	1 500	1 300	1 300	1 300
44	UNİROYAL	150 000	150 000	54 770	7 907	110 000	15	15	d	19	1 600	1 600	1 600	1 600
45	YAPİ VE KREDİ BANKASI	600 000	600 000	187 600	53 400	323 389	z	z	z	z	3 350	3 500	500	500

Notlar: 1) Ödenmiş sermaye rakamının Tebliğ tarihine itibarıyla ibraz edilmiş olmasıdır. 2) Pargülez likidite rakamları zoran göstermektedir.

3) z.m. = zorunlu mabzabın, z = zarar; b.d = belli değil, d = dağılmıyor

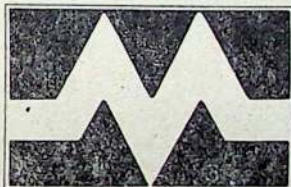
4) * Kuyumculuk faaliyetleri

Kaynak: MENTAS ve MEBER Sermaye Piyasası Bülteni

Başarı ve

güven

çizgisi

MENTAŞ

Menkul Değerler Ticaret A.Ş.

Ülkemizin en güçlü kuruluşlarının tahvillerini ve milli bankalarımızın mevduat sertifikalarını satan, bu niteliği ile, güvenli yatırım arayan alıcıların seçtikleri bir kuruluş olagelen Mentaş, sermaye piyasasındaki görevini, geleneksel hizmet anlayışı çizgisinde başarıyla sürdürmektен kivançlıdır.

MERKEZ

Çarşıaya İnanı Caddesi
No: 22 E: 2. Katman İST.
Tel: 45 55 29 49 99 27-45 88 14
44 85 57 49 34 38
Teleks: 23 190 Lame TR

ANKARA

Ziya Gökalp Caddesi Nispettin
Bey İle Hami No: 203 Kızılay
Ankara Tel: 18 79 32-11 65 31

İZMİR

Çarşıaya İnanı Caddesi
Yenikapı İle İnanı E: 2 No: 311
İzmir Tel: 13 78 27-13 71 34

ADANA

Atatürk Caddesi Kuvvetlik Mah.
Sun Takı Sok. Aksoy Apt.
Adana Kat. Tel: 16 513 21 48

İZMİR

Demiryolu Caddesi No: 15. İnanı
(Paşabağcı Satış Merkezi)
İzmir Tel: 16 176 16 984

HİSARBANK

Müteahhit gibi yapıcıdır

Sanayici gibi planlıdır

İthalatçı gibi bilinçlidir

İhracatçı gibi girişkendir

Tüccar gibi yeteneklidir

İşadamı gibi müteşebbistir

HİSARBANK

'Kale gibi banka'

DIŞSATIMDA SON DURUM

Sorunlar - Önlemler

NEDİM DEMİRTAŞ

DERGİMİZİN Eylül 1981 sayısında konu uygulamacı ve teorisyenlerden oluşan bir grup tarafından etraflı bir açık oturumda dile getirilmiştir.

Konuşmacılar, ekonominin dışı açılma gereğini vurgulamışlar, dışı satımdaki gelişmeleri ümitlendirici olarak nitelemişler, uzun vadeli plan ve stratejilerle konuya yaklaşmanın yerinde olacağını belirterek, birlik ve sigorta gereksinimi üzerinde durmuşlardır.

Kişisel olarak, bu açık oturumu, konunun ayrıntılandırılmasına yönelik bir kapı açma şeklinde yorumlamak ve subjektif gözlemlerimize dayalı da olsa açık oturumda önerilen dışı satımı artırıcı önlemleri biraz daha açmayı diliyoruz.

Söz konusu açık oturumda tartışılan konuları özetleyerek şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1- İhracatta elde edilen başarı daha da artırılabilir; bunun için de güçlerin bölünmesi yerine birleştirilmesi ve dış pazarın parselenmesi gerekir. Ayrıca bugüne kadar ithal ikamesi motifi ile hareket eden sanayimizin dışı satım motifine göre kendisine çeki düzen vermesi kaçınılmazdır.
- 2- Dışı satımda başarıyı daha da artırabilmek için ekonomik altyapının süratle desteklenmesi gere-

kir. Buna ek olarak, yürürlükteki yasal düzenlemelerin de sistematik bir bütünlüğe kavuşturulması zorunludur.

Dışı satımda elde edilen başarının sürdürülebilmesi için gerçekten güçlerin birleştirilmesi ve dışı satıma göre organize olunması zorunludur. Fakat bu nasıl sağlanacaktır? Ne tür bir güçbirliği söz konusu olabilir, kimler kendi aralarında birleşebilirler, ya da birleşmelidirler, bu birleşen güçler ne tür bir organizasyonla hareket etmeli ve tavır almalıdırlar?

Sınırlı bir açık oturumda bu kadar ayrıntıya girmek kuşkusuz güçtür. Hatta bunu bir yazı içerisine sığdırmak da olanaksızdır. Fakat konuyla ilgili her satırın bir birikime yol açmasını dileyerek bazı ayrıntılara girmek gerektiğine inanıyoruz.

Güçlerin birleştirilmesine ilişkin olarak, açık oturumda ihracatçı birlikleri ile yeni yeni görülmeye başlayan ihracatçı şirketlerden söz edilmiş, ancak bunların da yeterli etkinliklerde olmadığı vurgulanmıştır. Bu, bir anlamda ekonominin arayış içinde olduğunun belirtisidir.

Güçbirliği büyük üreticilerin kendi aralarında olabileceği gibi, ticari şirketlerin birleşerek üretimi organize etmeleri şeklinde de olabilir. Zaten uygulama da bu yödedir. Fakat, bir birleşme söz konusu olacak ise, ali-

nacak yasal önlemlerle birleşmenin yurt içi satışlar için tekelleşmeden doğan zararları ortadan kaldırılarak, dış pazarlara karşı gücbirliği şekline dönüşmesi sağlanmalıdır. Bu başlangıç noktasından hareketle hangi sektörlerde üreticilerin, hangilerinde de satıcıların kendi aralarında birleşmeleri gerektiği tartışılmalıdır.

Buğün bir zorunluluk olarak, dağınık tarım üreticilerini toparlayabilmek amacıyla çeşitli kooperatif birlikleri kurulmuştur. Fındık, mercimek v.b. bazı ürünlerimiz bu birliklerde toplanarak dışa pazarlanmaya çalışılmaktadır. Kooperatif birliklerinin yanı sıra kendine güvenen kişi ve kuruluşlar da pazarlama yapmaya çalışmaktadır. Kooperatif birlikleri, kişi ve kuruluşlar da ayrıca ilgili ürünün ihracatçı birliğine üye olma durumundadırlar. Bir anlamda canı isteyen herkes ihracatçı belgesine «falanca malı» da ekleyerek ilgili malın ihracatçı birliğine de üye olabilmektedir. Çoğu halde, ihracatçı birliğine üye olmanın aidaat ödeme ve bazı formaliteleri birlikte geçirme gereği dışında üyeye yüklediği yasal bir yükümlülük yoktur. Dolayısıyla değişik kişi ve kuruluşlar tarafından toplanarak dışa pazarlanması amaçlanan mal için bazen çok değişik fiyatlar belirebilmekte ve aynı ihracatçı birliğinin üyeleri kendi aralarında çok sert bir rekabetin oyuncağı olabilmektedirler. Bunun ana nedenlerini de, ihracat yapmaya çalışan kişi ve kuruluşlardan, tarım kooperatifleri dışında kalanların genellikle küçük çaplı kişi ve kuruluşlar olmaları, kısır sermayelerini hızla döndürmek istemeleri oluşturmaktadır.

Bu gözlem çerçevesinde durum değerlendirildiğinde, dağınık tarım üreticilerinin kooperatif birlikleri çerçevesinde örgütlenmelerinin iyi, fakat her isteyenin dilediği ihracatçı birliğine üye olması ile ihracatçı birliklerinin teklif fiyatı üzerinden zorlayıcı etkinliklerinin olmamasının kötü so-

nuçlar verdiği değerlendirilmesine ulaşılabacaktır.

Bu durumda kanımızca yapılmaması gereken şey, kooperatif birlikleri ile ihracatçı olmayı amaçlayan kişi ve kuruluşların, ihracatçı birlikleri içerisinde birleşebilmelerini, kaynaşabilmelerini sağlamaktır.

Ihracatçı birliğine üye olmak başvuruları öncelikle sermaye, konuda deneyim sahibi olma, v.b. ölçüler çerçevesinde değerlendirilerek yanıtlanmalı, ihracatçı birlikleri ya da kamu otoritelerinin saptayacakları fiyat ve standart politikasına uymayan üyeler için sonu büyük maddi kayıplara da yol açabilecek yaptırımlar uygulanmalıdır.

Ihracatçı birliğine üye olabilmek için geliştirilecek sermaye koşulu, kanımızca çok önemlidir. Günümüz uygulaması içerisinde geçmiş yıllarda ihracat yapabildiğini kanıtlayan kişi ve kuruluşlar önemli teşvik önlemlerinden yararlanarak pek az bir sermaye ile şanslarını denemeye çalışabilmektedirler.

Başarılı ihracatçılar için uygulamada öz sermaye, kredi oranlaması değişmese bile, halen ihracatçı belge ve ruhsatına sahip olanlarla ihracatçı olmak isteyen kişi ve kuruluşların ödenmiş sermayeleri açısından ciddi bir değerlendirmeye tabi tutularak kendilerine üyelik ve ruhsat verilmesi, üyelik ve ruhsat işlemlerine de bir anlam kazandıracaktır. Gerekli asgari sermaye miktarı, kooperatifler birlikleri, Ticaret Bakanlığı, Toprak Mahsulleri Ofisi, Türkiye Ticaret Odaları Birliği yetkilileri tarafından oluşturulacak bir komisyonla saptanabilir sınıyoruz.

Saptanacak asgari sermaye miktarı içinde ölçü olarak, mal türüne göre ciddi sayılabilecek bir miktar, söz gelimi mercimekte en az 1000-2000 ton mal alımına, depolanmasına, terbiye edilerek ambalajlanmasına ve liman masraflarına yetecek miktar ölç-

çü olarak ele alınabilir. Böyle bir sermayeyi ortaya koyabilen kişi ve kuruluşlar, başarılı oldukları takdirde, teşvik kredilerinden de yararlanarak sermayelerinin 3-4 katı kadar finansman olanakları ile daha geniş çaplı iş yapabilmeye imkânına da kavuşabileceklerdir. Böylelikle, dağılık ve küçük sermayelerle çalışan satıcı grubunun kendi içerisinde toplanarak, birleşmesi, şirketleşmesi temin edilebilecektir. Bu şekilde güçlenen satıcılar grubunun, mal alımında üreticiyi ezmesine karşı sigorta görevi kooperatif birliklerinde olacak, mal satışında ise sayısı azalan satıcıların ihracatçı birliklerince denetlenebilmesi kolaylaşacaktır.

Sanayi ürünlerinde ise tarım ürünlerine kıyasla daha organize olmuş bir satıcılar grubu vardır. Genellikle Türk ekonomisi ölçeklerine göre büyük sermayeli kuruluşlar arasındaki rekabeti centilmen anlaşmaları ile çözmeye çalışmakta ve gerek içeride gerekse dışarıda tek fiyat uygulamasına gayret etmektedirler. Fakat, ekonomimiz içerisinde çok dağılık bir yan sanayi grubu vardır, ve bu grubun büyük sermayeli sanayici ile organik bağlarının güçlü olduğu söylenemez. Öte yandan ihracat seferberliği olarak adlandırılan olay, ülkede yerden bitme pek çok satıcı şirketin doğmasına yol açmıştır. Bu üç olay yan yana konulduğunda, yani, dünya ekonomisine göre değil de Türk ekonomisi ölçeklerine göre büyük sayılabilecek üretici-satıcı şirketlerin varlığı, dağılık bir yan sanayici grubunun büyük sermaye grupları ile tam bir organik bağ içerisinde olmaları ve kendi başlarına hareket edebilme olanağına sahip olmaları, küçük çaplı satıcı şirketlerin son yıllarda sayıca artmaları, dünya pazarlarında rekabet şansımızı artırıcı değil tersine azaltıcı olmaktadır. Dağılık yan sanayici grup ile küçük çaplı satıcıların, daha önceki yıllarda iç

ekonomide görülen «kap-kaççı» tutumu dış pazarlara da uygulamaya çalıştıkları kanısındayız.

Eğer bu gözlemimiz doğru ise, sanayi ürünleri pazarlamasında da ister üretici-ihracatçı, ister aracı ihracatçı olabilmek, ihracatçı belge ve ruhsatı almak için yapılacak başvuruda sermaye koşulu aranmalıdır. Belge ve ruhsatta ihracı yapılacak belirtilen her mal için, mal türüne bağlı olarak, yine ciddi sayılabilecek bir üretim miktarının öz kaynaklarca üretilip ya da ürettirilip depolanabilmesi, nakliye ve liman masraflarının karşılanabilmesi şartı aranmalıdır. Başka bir anlatımla, Türkiye ölçeklerine göre büyük, ancak dünya ölçeklerine göre orta hatta küçük sayılabilecek üretici-satıcı kuruluşların daha etkin olmaları sağlanmalı iken, alınan kararlarla dağılık ve küçük birimlerin, Türkiye adına dış pazarlara girmelerine yol açılmıştır. Eğer bu yol kapatılabilecek olur da, Türkiye ölçeklerine göre büyük sermayeli kuruluşların dünya ölçeklerine göre büyümeleri kolaylaşabilir ve getirilecek ek teşvik önlemleri ile belli sermaye yapısı altında kalan kişi ve kuruluşların bu kuruluşlarla daha etkin bir organik bağ içerisinde girmeleri sağlanabilirse; gerek üretimin disiplin altına alınması ve artırılması, gerek mal gruplarına göre uzmanlaşmanın sağlanabilmesi, gerekse fiyat politikası bakımından çok daha etkin bir ekonomik yapıya geçilebilecektir.

Böylelikle bugün bir başarı olduğu vurgulanan ihracat artışı daha da artırılabilir, en önemlisi başarının devamı sağlanabilecektir. Düne göre ihracatımızın % 50 dolayında artırılabilmiş olması kuşkusuz bir başarıdır. Fakat bu başarımızın dünya ekonomisindeki rakiplerimiz için bir korku yaratmadığı incinındayız. Bir anlamda, dünya ekonomisi büyüklüğünün, bizi, yeni yürümeye ya da koş-

maya başlayan bir çocuğa duyulan sevecenlikle karşılarında aldıklarını, bu dağınık yapımız içerisinde kendilerine ciddi bir rakip olamayacağımızı ve bugünkü ihratat başarımızın kendi ekonomileri açısından hoş görülecek bir olay olduğunu düşündüklerini sanıyoruz. Şurası gerçek ki, rakiplerimizle büyümeye ve etkin olmaya başlamamızla daha ciddi problemlerimiz olacaktır. Fakat o gün, bundan birkaç ay önce bir Japon yetkilisinin söyleyebildiği, «Gerekirse dünya ekonomisi harbinin başlatırız.» sözünü söyleyebilecek düzeyde olmak gerekir. İnanıyoruz ki, bu Japon yetkilisinin arkasında güçlü bir ekonomik yapı olmasa, yani, tüm Japon ihracat ve ithalatı on dört büyük firma tarafından kontrol ediliyor, kamu otoritelerince gerekli her türlü önlem alınarak üretim ve satım dağınıklığından kurtulabiliyor olmasa, bu sözler pek kolayca söylenemezdi.

Yazımızın başında, ihracatta elde edilen başarının devamı için ekonomik altyapının desteklenmesi ve yürürlükteki yasal düzenlemelerin sistematik bir bütünlüğe kavuşturulması gerektiğini söylemiştik; daha doğrusu, bu konu da açık oturumda vurgulanan hususlardan birisi idi.

Gerçekten de kara, deniz, havayolları potansiyeli ile işletmeciliği olarak, elektrik, kömür ve petrol enerjisi olanaklarının kullanımı olarak ekonomi altyapısında önemli boşluklar vardır ve süratle kapatılmalıdır. Yetkililerimizin bu konularda gerekli önlemleri düşündükleri inancında olduğumuzdan bu konuyu onlara bırakmayı tercih etmekteyiz.

Yürürlükteki yasal düzenlemelerin belirli bir sistematik bütünlüğe kavuşturulmasına ilişkin olarak da baştan beri aldığımız konular çerçevesinde önerilerimizi şu şekilde toparlamak isteriz :

1- İhracata yönelik teşvik önlemleri, özellikle kredi kullanımı ödenmiş

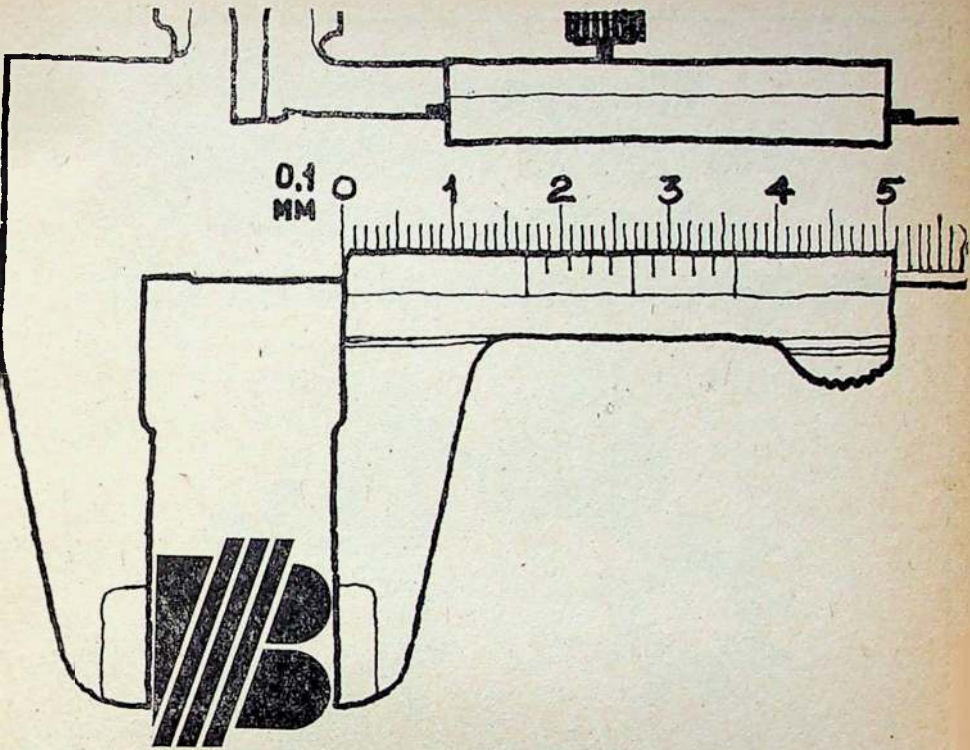
sermaye koşuluna bağlı olarak yararlanılmalıdır.

- 2- Dış piyasalara karşı tekeli bir tutuma olanak verici birleştirici önlemler alınmalıdır.
- 3- Küçük çaplı kuruluşların, büyük kuruluşlar etrafında birleşebilmelerini sağlayıcı önlemlere gidilmelidir.
- 4- Üretim standart ve disiplinini sağlayıcı kamu denetimi süratle kurularak, teşvik önlemlerinden yararlanabilmeye, söz konusu denetimin etkinliği sağlanmalıdır.
- 5- Üretici ve satıcı firmaların kur değişimi, ithalatçı ülkelerde meydana gelebilecek siyasi ya da ithalat rejimi değişikliklerine karşı, risklerini azaltıcı sigorta sistemi süratle kurulmalıdır.

Beş esas içerisinde saptamaya çalıştığımız ana çerçevenin yeterli olabileceğini iddia etmek safdillik olacaktır. Bu nedenle bu konuda daha ciddi araştırmalara giderek konu bugünkü dağınıklığından bir an önce kurtulmalıdır. Ekonomi, yıllar önce uygulanmaya başlayan ithal ikamesi rotasından, ihracat rotasına kaydırılmıştır. Bu rotanın gerekleri de ivedilikle uygulanmalıdır. Aksi takdirde, bugün elde edilen başarı en iyi olasılıkla, bu düzeyde kalmaya fakat dünya pazarlarında ciddi bir etkinliğe yol açmaksızın devam etmeye mahkumdur. Oysa istenilen dünya pazarlarında söz sahibi olabilecek bir ekonomi yaratmaktır. Ülkemiz de her şeyiyle bu potansiyele sahiptir.

◆ Yanılmalara saygı duyunuz. Onlar olmasaydı, gerçekleri nasıl ortaya çıkarabilirdiniz?

Cemil Sena

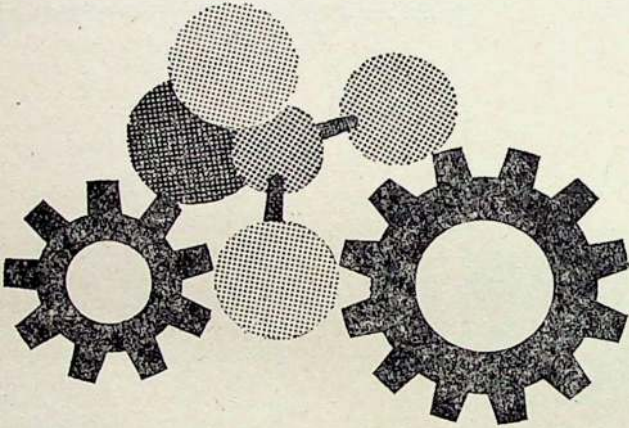
Borusan, Türk standartlarına ve uluslararası standartlara uygun üç yüze yakın ölçüde su ve gaz boruları, sanayi boruları, profil borular, yapı profilleri, soğuk çekme borular, galvanizli saçlar, metal kaplamalı bantlar, manşonlar ve saç işleyen makineler üretmektedir.

BORUSAN

Meclisi Mebusan Cad.
Şeker Sigorta Han No: 325/1
Salıpaazarı - İstanbul

Tel: 44 87 50 (9 hat)

**Kimya sanayi
yardımcı maddeleri
tüm endüstrinin
vazgeçilmez unsurlarıdır.**

.Türk-Henkel tüm üretimi ile
ihracat yapan tekstil, deri,
metal ve gıda gibi sanayi
kollarının kalite garantisidir.

Her tüten bacada bir Türk-Henkel mamulü...

FRANSIZ FRANKI DOLAR İLE MARK ARASINDA (*)

İLKAY KARAKOÇ

AĞUSTOS ayında Dolar'ın şimdiye kadar psikolojik sınır sayılan altı Frank'ı aşması, tatil sonrası ruh yapısını taşıyan Fransızların dikkatini paralarının geleceği üzerinde toplamış bulunmaktadır. Dolar ve Mark karşısında meydana gelen gerilemenin özellikle parasal ayarlamalara uygun bir dönem öncesine rastlamış olması, ycz ayları fiyat endekslerindeki yükselmeler, Fransız - İran krizi, dış ticaret ve bütçe açıkları ile birleşince; Frank'ın değerinde görülen gerilemeler olayı bir devalüasyon beklentisine dönüştürmüştür bulunmakta.

Fransız Frankı'nın Dolar ve DM karşısında bazı tarihler itibarıyla aşağıda gösterilen değeri, beklentilerdeki haklılığı açıklayacak niteliktedir.

Aslında FF üzerindeki baskının birdenbire Ağustos ayında ortaya çıktığı söylenemez. Zira 21 Mayıs'da işbaşına gelen I. Mauroy Hükümeti ilk olarak Frank'ın değerinin korunması yönünde bazı kararlar almak zorunda kalmıştı.

Gerçekten, başkanlık seçimi öncesi hızlanan döviz çıkışlarının etkisiyle (!) genelde döviz girişlerini hız-

(*) Dergi'nin notu: Bu yazı, DM revalüe ve Fransız Frankı (FF) devalüe edilmeden önce yazılmıştır.

(!) Döviz çıkışları 18-19 Mayıs'ta 400-500 milyon \$, 20 Mayıs'ta 700 milyon \$ iken, 21 Mayıs'ta 1100-1200 milyon \$'a ulaştı.

	Dolar		DM	
	Alış	Satış	Alış	Satış
21.5.1981	5,5775	5,5885	2,4064	2,4122
1.6.1981	5,5325	5,5435	2,3794	2,3852
26.6.1981	5,7425	5,7535	2,3913	2,3971
1.7.1981	5,7400	5,7510	2,3845	2,3903
31.7.1981	5,8465	5,8575	2,3689	2,3747
3.8.1981	5,9360	5,9470	2,3694	2,3752
10.8.1981	6,1775	6,1885	2,3968	2,4026
31.8.1981	5,8195	5,8305	2,3926	2,3984
4.9.1981	5,7695	5,8075	2,3969	2,4027
10.9.1981	5,7920	5,8030	2,3966	2,4024

- 21.5.1981 I. Mauroy Hükümeti'nin kuruluşu, DM en yüksek seviyesinde.
- 10.8.1981 Dolar en yüksek seviyesinde.
- Avrupa Para Sistemi içinde DM/FF paritesi 2,35568'dir.

landırıp, döviz çıkışlarını azaltmayı amaçlayan söz konusu kararlarla (2);

- Vadeli ithalatta kuvertür tesis süresi, temel mallardaki bazı istisnalar hariç, iki aydan bir aya, peşin ithalatta döviz elde tutma süresi ise 8 günden 2 güne indirildi.
- İhracatçılara, ihracat bedellerini malın teslimini izleyen bir ay içinde getirmeleri zorunluluğu getirildi.
- Daha önce 10 Temmuz 1980 tarihinde 5 milyon Frank'a çıkarılmış olan yabancı ülkelerde yapılacak yatırımlardaki izin alma alt sınırı bir milyon Frank'a indirilirken yatırımın 3/4 ünün de döviz cinsinden krediyle finansmanı şartı konuldu.
- «Devise - titre» denilen yeni bir rejim uygulamasına geçildi. Bununla daha önce serbest olan yabancı menkul kıymet alım satımları 21 Mayıs 1981 tarihine kadar Fransızlar tarafından satın alınmış miktarla sınırlandırıldı. Böylece bundan böyle bir Fransız yabancı bir menkul kıymeti ancak bir başka Fransızdan satın alabilecek. Bir başka deyimle kapalı bir yabancı menkul kıymet piyasası sistemi getirilerek, bu kanaldan para çıkışı engellenmiş oldu.

Kararla birlikte Banque de France'da genel reeskont oranını % 20'den % 22'ye, çok kısa vadeli (günlük) kredi faiz oranını da % 17.50'den % 20'ye yükseltti.

Basın ve ilgili çevrelerde çok sert olarak yorumlanan söz konusu kararlara, yükseltilen faiz oranlarına, Bundesbank'ın yakın desteğine ve Banque de France'in sürekli müdahalesine rağmen; Frank üzerindeki baskı hafiflemeyerek Dolar/FF paritesi şimdiye kadar psikolojik sınır sayılan 6 FF'nı aşarak 10 Ağustosta 6.1775 FF ile en yüksek seviyesine ulaştı.

(2) R.G. 22.5.1981.

Yaygın bir devalüasyon beklentisine yol açan bu durum bir yandan da uzun tartışmaları da beraberinde getirdi.

Neye Karşı Devalüasyon?

Kuşkusuz bu konuda hemen belirtilmesi gereken husus, bir para ayarlaması yapılsa bile bunun doğrudan Dolar'a karşı bir devalüasyon anlamına gelmeyeceğidir. Dalgalı kur sistemini kabul eden diğer ülkelerde olduğu gibi, Frank'ın Dolar'a göre saptanmış belirli bir kuru olmadığı için, Dolar/FF paritesinin değiştirilmesi söz konusu değil. Zira söz konusu parite zaten sürekli değişmekte. Buna karşılık Frank'ın APS (Avrupa Para Sistemi) içindeki diğer paralara (3) göre saptanmış belirli kuru (cours pivot) ve buna bağlı olarak iki yönde % 2,25 oranında dalgalanma marjı bulunmaktadır. Örneğin, APS içinde 23. Eylül. 1979 tarihinden beri DM/FF kuru (cours pivot) 2,35568 FF, tavan kuru 2,4093 FF, taban kuru ise 2.3033 FF'dir.

İşte bir ayarlama yapılacak ise, beklenmesi gereken söz konusu kurların özellikle kuvvetli para durumundaki DM ve HF'ne karşı yeniden saptanmasından ibaret olacak; APS dışındaki paralara göre yeni kurlarda, muhtemelen sistem içindeki paralara karşı bir arbitraj farkı yaratmayacak şekilde, piyasada kendiliğinden oluşacaktır.

Suç Dolarda mı, Markta mı?

Frank'ın Dolar ve Mark'a karşı gerilemesi ile, Fransız para otoriteleri söz konusu gerileme üzerinde etkin olan iç nedenleri (fiyat artışları, bütçe ve dış ticaret açıkları gibi) berta-

(3) APS'ne dahil paralar FF'nin dışında, bilindiği gibi; DM, Hollanda Florini, Belçika Frankı, Danimarka Kronu, İtalyan Lirite ve İrlanda Lirası'ndan oluşmakta.

raf etmek amacıyla önlemler alma yoluna gittiler. Bu cümleden olmak üzere, daha önce de değinildiği gibi, bir yandan döviz bütçesini olumlu yönde etkileyecek kambiyo tedbirleri alınırken, diğer yandan da bütçe gelirlerini arttırıcı yönde yeni vergi tasarımları hazırlandı; rekor düzeyde bir faiz oranı ile (% 16.75) tahvil ihraç edildi ve bazı kamu hizmetlerine de zam yapıldı. Ancak bu önlemlere rağmen, Frank üzerindeki Dolar ve DM baskısının kalktığı söylenemez.

Öncelikle Dolar'ın durumunu ele alacak olursak, ABD'de bir süredir uygulanmaya başlıyan yüksek faiz hadleri ve Başkan Reagan'ın peşpeşe kazandığı politik başarılar (özellikle vergi indirimi ve buna bağlı olarak kamu harcamalarında tasarrufu öngören tasarruvin kabulü), hava trafik kontrolörlerinin grevine karşı enerjik tutumu, nötron bombası imal kararı, Polonya'daki gergin hava v.b. faktörler doların tüm borsalarda değer kazanmasına yol açmış bulunmaktadır (4).

Söz konusu sebepler arasında sadece yüksek faiz politikası, başta Fransa ve Almanya olmak üzere, diğer gelişmiş ülkelerde tenkid edilmektedir.

Endüstrileşmiş ülkeler arasında Ottawa'da yapılacak zirve toplantısında da gündeme getirilen ABD'nin yüksek faiz politikasına yöneltilen tenkidlere karşılık Amerikalılar, Dolar'ın değer kaybettiği dönemlerde Avrupalı ülkelerin Amerikayı anti-enflasyonist politika gütmesi konusunda sıkıştırdığını hatırlatmaktadırlar. Bununla beraber son günlerde bazı Beyaz Saray uzmanları ve parlamento çevrelerinde yüksek faiz politikasına karşı tenkidler görülmekte. Ancak bazı veriler, kısa vadeli kredi faizlerinde düşüş eğilimini sergilerken, spektaküler bir inme beklenmeyeceğini de ortaya koy-

maktadır. Nitekim, bankaların hatırlı kredi müşterilerine uyguladıkları faiz oranını (prime rate) 0.5 puan eksiği ile % 20 ye, Euro-Dolar piyasasında aylık faiz oranlarının % 17 5/8'den % 16 5/8'e, Marine Midland Bank - Continental Illinois ve Bankers Trust üçlüsünün kurtiyerlere açtıkları avans (broker loan) faiz oranını % 19'dan % 18'e düşürmeleri; kısa vadeli faiz politikasındaki yumuşamaya kanıt olarak gösterilebilir. Ancak bazı yorumcular da bankalararası kısa vadeli para piyasası faiz oranını yönlendiren «federal fon» faiz oranının yüksekliğine (28.8.1981'de % 17), çalışma alanı petrol rafinerisi ve doğal gaz taşımacılığı olup, kömür ocakları imtiyazı da bulunan ve ajanslarca (A+) kredi değerliliğinde kabul edilen Amerikan Cities Services firmasının yaptığı 7 yıl vadeli 150 milyon dolarlık Euro-emisyonun % 17 faizli olmasına, % 15,06 faiz oranı ile ihraç edilen Amerikan Hazine Bonolarının varlığına dikkatleri çekerek, yüksek faiz politikasının bir süre daha devam edeceğini öne sürmektedirler (5). Nitekim, eylül ayında kısa vadeli faiz oranlarında görülmeye başlıyan düşmenin katı para politikasında bir yumuşama olduğu anlamına gelmeyeceği, Senato Bankacılık Komisyonu önünde Federal Reserve Başkanı'nca da açıklandı.

Buna karşılık, ABD'deki kısa vadeli faiz oranlarındaki düşmenin ardından, beklenenin üstünde bir bütçe açığı belirmesi, Dolar'ın % 5-6 oranında değer kaybetmesine neden olurken, Dolar'ın iç faiz hadlerine karşı duyarlılığını da sergilemiş oldu.

ABD'nin yüksek faiz politikasına, paralel bir uygulama ile cevap veremelerine rağmen, kredi maliyetlerindeki artış nedeniyle, şikâyetçi olan Avrupa ülkeleri yeni tedbirler alma niyeti içinde görünmektedirler. Bu cümleden ol-

(4) Le Monde, 2-3 ve 11.8.1981, Le Figaro 22 - 23.8.1981.

(5) C. Hughes - L'Euromarché, Le Monde 30 - 31.8.1981, Le Figaro 6.9.1981.

mak üzere, Fransa Maliye Bakanı J. Delors Danimarka'yı ziyareti sırasında, bir tür «Avrupa faiz oranları yılı» teşkilini önerdi. Yeni sistem, Avrupa'dan sermaye kaçışını önlemek ve iç faiz oranlarını kontrol altında tutmak amacıyla, yerli ve yabancı uyrukluların açacakları mevduat hesaplarına farklı faiz oranları uygulamasını içermekte. Teklif Danimarka Maliye Bakanınca, şartlar yıl sonuna kadar değişmediği takdirde, incelenmeğe değer görülürken; Batı Almanya Başbakanı, Schmidt tarafından kullanılabilir bir araç olarak nitelendirildi. J. Delors aynı görüşü daha önce ilk defa açıkladığında, Bundesbank Başkanınca gerçekçi bulunmamıştı. Bu sebeple Schmidt'in demeci, arada geçen kısa süre zarfında Avrupalı ülkelerin giderek ortak savunma çizgisine doğru geldiklerini göstermektedir.

Doların borsalardaki hâkimiyeti sürerken, bazı gözlemciler Frank'ın problemini Dolar'ın dışında, özellikle DM ile ilişkilerinde aramak eğilimini gösteriyorlar.

Bu görüşü savununlara göre, ABD'deki faiz oranları 10 Mayıs öncesinde de yüksekti, bu konuda yeni bir gelişme olmadığı halde, Frank üzerindeki yeni baskı acaba nerden ileri gelmekte? Soruya karşılık cevap olarak yeni hükümet, eskilerin düşük faiz politikasını gösterirken; bazı gözlemciler ise, asıl sorunu, üç yıl önce saplanan ve birazda yüksek tutulan DM/FF kurunun, iki ülke arasında mevcut yıllık % 10'a varan fiyat artış farkı dolayısıyla, aşınarak düşük bir seviyeye inmesinde; bir başka deyimle Frank'ın DM'a karşı değerinin yüksekliğinde aramaktadırlar. Bu durumun, Fransa'nın rekabet gücünü

Kendi imzanızla
paraya dönüştüreceğiniz
Emlak Kredi garantisi

**TEK
GEK**

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI**

"size avantaj sağlar"

azalttığını belirten yorumcular, kanıt olarak da Dolar bölgesine gerçekleştirilen Alman ihracatındaki artışı göstermektedirler (6). Söz konusu grup, doğal olarak, FF yönünden güçlüğün ancak DM'in APS içinde yeniden değerlendirilmesi ile atlatılabileceğinde birleşmektedirler (7).

Bu görüşün hükümetçe de benimsendiği anlaşılmaktadır. Nitekim Fransa Maliye Bakanı da, devalüasyon söylentilerine karşılık verdiği demeçte, böyle bir ihtimali yalanlarken, Mark'ın Dolar'a karşı değerinin halen düşük olduğu ve APS içinde bir düzeltmenin ancak Dolar/DM paritesinin gerçek değerini bulmasından sonra düşünülebileceğini vurgulamakta (8).

APS içinde yeni bir düzeltme yapılmasından yana olanlar sadece Fransızlar değil. İtalya, Belçika ve Fransa örneklerinde olduğu gibi, bütçe açıklarından kaynaklanan üyeler arası mali dengesizliklerin yıl sonundan önce APS içinde yeni bir düzenlemeyi gerektireceği görüşünde olan

bazı Ortak Pazar uzmanlarından da bahsedilmektedir (9).

Sonuç olarak, Eylül ayı içinde Dolar'ın düşme eğilimi göstermesine rağmen, DM/FF kurunun üst sınır sayılan 2.40 civarında seyretmesi, Frank'ı korumak için alınan tedbirlerin spekülâtörleri, muhtemelen bir kur ayarlamasına karşı, yeterince ikna edemediğini göstermektedir. Normal bütçe uygulaması yanında, özellikle önümüzdeki günlerde gündeme gelecek millileştirmelerin yaratacağı finansman ihtiyacını karşılamak üzere sosyalist Mauroy Hükümeti'nin içte ve dışta giriştiği borçlanma operasyonunun neticeleri bu konudaki beklentileri etkileyebilecektir. Rekor düzeydeki (16.75) faiz oranı ile çıkarılan tahvillerin satış şansına karşılık, Başkan Mitterand'ın gezisi önce Hazine yetkililerince Suudi Arabistan'da yapılan nabız yoklamasının çok başarılı geçmediği söylenmektedir.

Finansman ihtiyacı karşılanmadığı takdirde, daha güçlü ve bağımsız hareket eden Doiar bir yana bırakılarak, FF'nı APS içinde tutabilmek için Fransa'nın yapabileceği şey, Dolar'a karşı değer kazanmasından da yararlanarak öncelikle kuvvetli para durumundaki DM'in revalüasyonu yönünde çaba göstermek; bu olmadığı takdirde, Liret'de olduğu gibi, Frank'ın daha büyük marjlar içinde dalgalanmasını sağlamak veya doğrudan APS içinde devalüasyona gitmekten ibaret olarak görülmektedir.

(6) Gerçekten, son dönemde B. Almanya'nın dış ticaret dengesinde belirgin bir düzelmeye gözlenmektedir. Örneğin Temmuz ayında 3,7 milyar DM'lik bir dış ticaret fazlası sağlanırken, yıl başından beri yaklaşık 2,5 milyar açık veren cari ödemelerde de denge tesis edildi.

(7) Renard, François - Le Monde 18.6.1981.

(8) Le Figaro, 9.8.1981.

(9) Le Monde, 11.8.1981.

Garanti sözü

**Yürürlükte olan en yüksek faizi
vermeyi garanti ediyoruz.**

Garanti'ye gelin, şartları siz seçin.

İster uzun, ister kısa vadeli tüm tasarruflarınız için;

**Gelin şubelerimize,
yüksek kazanç yollarını
birlikte arayalım.**

**TÜRKİYE
GARANTİ
BANKASI**

AET - TÜRK HUKUKU BÜTÜNLEŞMESİ SORUNU

AHMET A. ERYILMAZ

TÜRKİYE, ekonomi politikası açısından önemli «değişim»lerin yaşandığı son on yılların birikimiyle, bugünün üzerinde tartışılan ortamına gelmiştir. Sosyal alanda köklü reformların arayışındaki hukuksal önlemlerle çare bulunmaya çalışılan sorunlarımızın aslında büyük oranda ekonomik kökenli olduğu bir gerçektir. Buradan hareketle, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun ekonomik amaç ve görünümü altında hukuk sistemimizde yaratacağı «bütünleşme uyumsuzluğu», Türkiye'nin kaderi üzerinde etkisi büyük ve olabildiğince güncel bir konudur. Dünya ekonomik konjonktüründeki değişikliklerle açıklanabilmekten çok daha karmaşık nedenlerle durgunluğa girmiş Batı ekonomileri açısından, büyük bir «pazar» olma anağı sunan Türkiye için bugün gözalıcı bir «tam üyelik» olasılığı söz konusudur. Bunun gerçekleşmesi Türkiye'ye neler kazandırabilecektir? Bu sorunun yanıtlanmasını ekonomistler, politikacılar ve en önemlisi «tarih»e bırakarak, Türkiye'nin tam üyelik statüsüne geçebilmesine bugünkü hukuk düzenimizin ne ölçüde izin verdiğini ve ne gibi pürüzlerin çıkabileceğini belirtmeye çalışacağız.

Genelde, büyük pazarlar ekonomisi, çözüm isteyen başka sorunları da beraberinde getirmiştir. Ekonomik faaliyetlerin, sermaye ve işgücünün yer değiştirmesi olanakları gibi yeni koşulların ve bu dengely yeniden ku-

racak mekanizmaların doğması ve işlenmesi, salt kambiyo işlemleri ile ayarlanabilecek fiyat politikalarının çok ötesinde, karmaşık ve büyük çapta hukuksal/ekonomik uyarlamaları zorunlu kılmaktadır. Bu arada, atılacak her adımın, toplum psikolojisi açısından etkilerinin de küçümsenemeyecek düzeyde önemli olduğu kanımızı ekleyelim. Piyasanın genişletilmesi dolayısıyla yeni ilişkilerin doğacağı çeşitli bölgeler veya ülkeler arasında ekonominin yapısı, sosyal gelişmişlik düzeyi ve mali güç bakımından bir benzerlik mevcutsa, rekabetin yaratacağı koşullarda bazı ayrıntılıklar «tehlikeli» olma noktasına pek varmaz. Ancak bu denge farklılığı ölçüsü aşırıya doğru kaydıkça ve özellikle bunun, ekonomik durumların arasındaki bir «nitelik farkı» olmasına dönüşüğü anda, pazarın genişletilmesi ve rekabetin işletilmesi, başlangıçtaki ayrıntılıkları daha da artıracak birer araç olurlar.

Bazı ülkelerin, kendi refah ve hayat düzeylerini yükseltmek amacıyla bir araya gelerek, aralarında mal, hizmet, sermaye ve insan hareketlerinin serbestçe dolaşımını sağlamacları ve anlaşarak topluluklar meydana getirmeleri, ekonomik anlamda bir «bütünleşme»dir. Bunun, gümrük sınırlandırmalarının tamamen kaldırılması veya bazı sektörlerdeki malların ve işgücünün serbest dolaşımını sağlanması şeklinde ortaya çıkabilecek, kapsamı dar veya geniş tutulmuş uygulamaları olabilir. Ortak Pazar'ın uyumlu bir biçimde işlemesi, çeşitli ulusal pazarların gerçek anlamda birleşebilmesine bağlıdır ki, bu da, rekabetin koşullarını düzenlemek ve ülkeler arasında eşitlik sağlayabilmek için, ileri bir ekonomik ve toplumsal yaklaşma gerektirir. Ortak Pazar'ın dayandığı anlaşma, basit ticari bir mekanizma olmanın ötesinde, sui generis kurumların varlığı ile «hukuksal bir bütün»dür. Dolayısıyla, bu bütüne katılacak ülkeler de, hukuk

sistemleriyle birlikte ayak uydurmak zorundadırlar.

Türk hukuk düzeninin genel anlayışı -örneğin kambiyoya ilişkin koruma tedbirleri- ve yasalar ağı ile, AET gibi kendine özgü ekonomik ve politik bir «dev»in gerektirdiği «özdeşleşme» zorunluluğu, kimi kez bir «yasalar çatışması» olarak belirirken, kimi konularda da hukuk sistemi içinde düzenlenmemiş bir «yasal boşluk» biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

23 Kasım 1970 tarihli Katma Protokol'un 17 ve 18 inci maddeleri, belirli sürelerden sonra (4 ve 10 yıl gibi), AET dışındaki ülkelere karşı Türkiye'nin kendi gümrük tarifesini terk ederek, AET ortak gümrük tarifesini uygulamaya başlayacağını öngörmektedir. Ortak gümrük tarifesini değiştirme ya da kaldırma yetkisi ise, AET Bakanlar Konseyi'ne ait olacaktır. Buna karşılık Anayasa'mız 4 üncü maddesinde şöyle demektedir: «(...) Millet, egemenliğini, Anayasa'nın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanır. (...) Hiçbir kimse veya oraan, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz.» Bu yetkili organ ise, AY 5'te «Türkiye Büyük Millet Meclisi» olarak gösterilmiştir. Bu durumda Türkiye, AET dışındaki bütün ülkelere karşı gümrük koyma, değiştirme ya da kaldırma yetkisini kendisinin katılmadığı bir uluslararası organa devretmiş olacaktır ve bu da açıkça Anayasa'ya aykırıdır. Aynı şekilde, Katma Protokol'un 44 üncü maddesi, «iç vergilendirme»yi emredici nitelikteki bir hükümlerle düzenlemekte ve kısıtlamaktadır. Ayrıca «Topluluğun bu maddede belirtilen alandaki tecrübesi göz önünde bulundurularak» söz konusu hükümlerin uygulanmasının gözetimi «Ortaklık Konseyi'ne bırakılmaktadır. Burada da, Türkiye'nin üye olduğu bir uluslararası kurula, Ortaklık Konseyi'ne, Türkiye'deki iç vergilerin uygulanması ile ilgili olarak «gözetim hakkı» tanınmaktadır ki, bu da, AY 4'te belirtilen

«egemenlik»i kısıtlayıcı niteliktedir. Nihayet diğer bir sorun da, Anayasa'da düzenlenmiş bulunan «planlı ekonomik kalkınma» ilkesi ile AET'nin temel felsefesinin gerekli kıldığı «serbest rekabet piyasası»nın karşılığıdır. Gerçekten AY 129'un «iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma plana bağlanır. Kalkınma, bu plana göre gerçekleştirilir.» demesine karşılık, Katma Protokol'un ve dolayısıyla AET üyesi ülkelerin ekonomik düzenlerinin gereği «serbest ticarete engel olan her türlü kısıtlama ve engellemeyi kaldırmak»tır.

Pazar ekonomisinin temel ilkelelerinin başında «rekabet özgürlüğü ilkesi» yer alır. Bunun gerçekleştirilebilmesi ve sistemin varlığını sürdürebilmesi için, hem ekonomik rekabetin kötüye kullanılmasının önlenmesi, hem de hukuka aykırı rekabet sınırlandırmalarının ve fiili tekellerin oluşmalarının engellenmesi gerekir. Söz konusu önleme, iç hukuktaki «haksız rekabetin önlenmesine yönelik yasalar»la birlikte uluslararası düzeydeki «anti-kartel hukuku» aracılığıyla da gerçekleştirilebilir. AET açısından ise, Roma Andlaşmasının 85, 86 ve 87 nci maddeleri anti-kartel hukukunun dayanaklarını oluşturur. AET'ye tam üye olmamız halinde bu hükümlerin Türk hukuku açısından geçerlik kazanacağı varsayımında da, hukuk sistemimizde bu alandaki bir boşluk kendini hissettirecektir. Ayrıca Türk rekabet hukukunun, Anayasa'nın planlı kalkınma ilkesi çerçevesinde geliştirilmesi gerekir. Uluslararası alanda rekabet yasağının başladığı noktayı tespit için kullanılacak kıstas, Devletler Hukuku'nun «devletlerin egemenlik alanlarının sınırlandırılmasına ait ilkeler»den çıkarılabilir. Örf ve âdet kuralı haline gelen bu ilkelere göre; «bir devlet, ülkesiyle ilişkisi kurulan her olayı, kendi kurallarına göre çözümlenebilir»; bu kuralın uygulanmasına hak verecek bir «ilişki»nin var sayılabilmesi için, o olayla, kendi ku-

ralını uygulamak isteyen ülkede bir hakkın zedelenmesi veya hak sahibinin zarar görmesi, ya da olayın o ülkede başlaması veya bir uyuğunun olaya fiilen karışmış olması yeterlidir. Sonuç olarak, bugünün Türkiye'sinde pazar ekonomisinin yasal kalıpları yoktur ki, bu da, anti-kartel hukukunun can damarını oluşturduğu bir «AET» ile, tam üye olma hususunun tartışıldığı bir «Türkiye» görüntüsündeki çelişkiyi ortaya koymaktadır.

Çağdaş hukuk düzenlerinde, yabancıların statüsü, vatandaş ile eşit sayılabilecek düzeye erişmiştir. Türk yabancılar hukukunda da, kural olarak eşitlik ilkesinin yaygın olduğu gözlemlenebilir; milletlerarası hukuka uygun kısıtlamalar, karşılıklılık uygulamaları ve karşı işlem yapma yetkisi, temelde bu eşitliği bozmadı. «(...) hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlandırılabilir» diyen AY 13'ün yorumu ise amaca uygun şekilde yapılmak gerekir. Salt bir eşitlik zaten milletlerarası hukuk ilkeleri arasında da kabul edilmemiştir. Kısıtlamalar daha çok «kamu sağlığı», «güveni» ve «düzeni» alanlarındadır.

Roma Andlaşması'nın 52-58 inci maddeleri, üye devletlerin, birbirlerinin vatandaşları için yerleşme özgürlüğünü kısıtlayıcı yeni kuralların konamayacağını ve bu konudaki kısıtlamaların da geçiş döneminde kademeli olarak kaldırılacağını düzenlemektedir. Katma Protokol'un 41 inci maddesi ise, Roma Andlaşması'na paralel olarak, yerleşme hakkı ve hizmetlerin dolaşımında mevcut kısıtlamaların Ortaklık Konseyi'nce tespit edilecek bir sıra ve süre içinde kaldırılacağını belirtmektedir. Bugün yürürlükte olan yasalara göre ise, yabancıların Türkiye'ye girmesi Pasaport Kanunu'na göre yasaklanmamış ise de, girdikten sonra, 15.7.1950 tarih ve 5683 sayılı Yabancıların İkamet ve Seyahatları Hakkındaki Kanun'la (YİSHK) düzenlenen şekilde ve şart-

larda ikamet ve seyahat edebilir. Yine Katma Protokol'un 36 ncı maddesinde «(...) işçilerin serbest dolaşımı gitgide gerçekleştirilecektir» denilmektedir. İç hukukumuzda ise, Türkiye'ye çalışmak amacıyla gelen yabancı, yurt dışında Türk konsolosluklarından çalışma vizesi almak zorundadır. Ayrıca yabancıların çalışma özgürlükleri çeşitli kanunlarla düzenlenmiş kurallarla kısıtlanabilmektedir; örneğin 2007 sayılı Türkiye'de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Meslek ve Sanatlar Hakkındaki Kanun'un 1 inci maddesinde yabancıların yapmasının yasaklandığı işler birer birer sayılmıştır (berberlik, müretteplik, tercümanlık, rehberlik, bekçilik gibi). Bir ulusun geçmişindeki kapitülasyonların tepkisi olarak konulu amaçları tespit edilebilse de, bugün için birçoğunun gereklilikleri tartışılabilir.

Katma Protokol'un 19 uncu maddesine göre: «(...) mal, hizmet ve sermaye alışverişlerine ilişkin ödeme ve transferlerle, ücret ve sermaye transferlerinin, alacaklıların ve faydalananların ikamet ettikleri memleket parasıyla yapılmasına müsaade edileceği» belirtilmektedir. 1954 tarihli Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na göre ise, yabancıların kazançlarının transferi ancak Maliye Bakanlığı'nın önceden izin vermesi şartıyla ve «ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak», «normal tasarrufunu yapabilmek» için kısmen yapılabilir. Yabancıların, Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu'ndan yararlanarak çalışabilmeleri de bazı kısıtlamalara tabidir: (1) turistik müessesenin fiilen işletmeye açılmasından üç ay önceden başlamak üzere üç yıl süre ile çalışabilirler; (2) turistik müesseselerde çalışan yabancıların sayısı, orada çalışan Türklerin % 15'inden fazla olamaz; (3) ve yabancı uzman kişilerin, Türkiye dışındaki müesseselerde en az üç yıl çalışmış olmaları şarttır. Petrol Kanunu da, yabancıların, «idari ve mesleki personel» veya «uzman işçi» sınıfına dahil

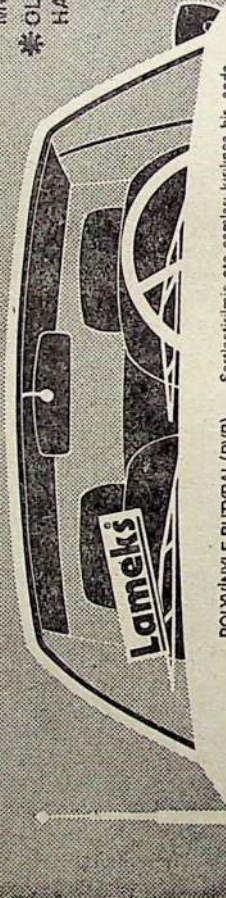
olmasını ayrıca çalışabilmesi için özel izine sahip olması koşullarını aramaktadır.

Görüldüğü gibi, her ne kadar AY 13'e dayanarak yabancıların hakları kısıtlanabilirse de, yukarıda birer örnek olarak sözü edilenler çağdaş gereksinmelerin dışında kalmakta ve üs-

telik AET'ye tam üyeliğin yaratacağı hukuksal bütünleşmeye ters düşmektedirler. Sonuçta AET-Türk hukuku bütünleşmesi, AET içinde yer alma gibi önemli bir kararın sadece bir cephesidir ve bu konuda alınacak kararın uygulanmasından önce atılması zorunlu bir adımdır.

Lameks® oto camları yolda bırakmaz!

- * OPTİK KALİTE
- * YÜKSEK DARBE MUKAVEMETİ
- * ÖLÇÜ VE KALIP HASSASİYETİ

POLYVİNYL BUTYRAL (PVB)

CAMLA EN İYİ BİRLEŞEN BİR PLASTİK BAĞLAYICI ELEMANDIR. POLYVİNYL BUTYRAL YIRTILMAZ, KOPMAZ, ESNEKTİR, KUVVETLİDİR. Lameks EMNİYETİNİ BÖNYESİNDEKİ ULUSLARARASI STANDART KALINLIKTAKİ PVB FİLM'DEN ALIR.

Sertleştirilmiş oto camları kırılınca bir anda önünüzü göremez, güç durumda kalırsınız. Anında yumrukları kırıp, durmak için uygun bir yer bulunmaz gerekirse... ve bu saniyeler içindeki kötü ihtimalleri her sürücü çok iyi bilir.

Bundan sonrası ise bir dramdır, hele uzun yoldaysanız. Çok katlı Lameks Oto Emniyet Camları faklidir. Dağılmaz. Önünüzü daima göre bilirsiniz. Dağılma ya camlar arasındaki PVB koruyucu film tabakası önler. Güvenle sürebilirsiniz otonuzu Lameks sizi yolda bırakmaz. Çok katlı Lameks Oto Emniyet Camları faklidir. Dağılmaz. Önünüzü daima görebilirsiniz.

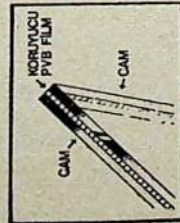
Genel Dağıtım :

Cam Pazarlama A.Ş.

Velikonuşu, Cad. No. 73 Nişantaşı - İSTANBUL
Tel : 47 06 66 - 46 80 27

Lameks®

ARACINIZDA CAN GÜVENLİĞİ

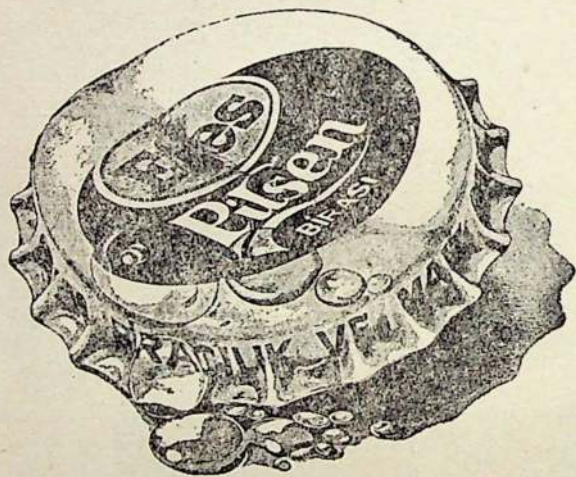

yurt içinde ve dışında
büyük çapta

**YOL
KÖPRÜ
BARAJ
KAZIK TEMEL
RIHTIM·İSKELE·KIZAK
FABRİKA
SANTRAL
SU ALTI
İNŞAATLARI**

ENKA
İNŞAAT VE SANAYİ A.Ş.

Enka Hanı Balmumcu Şevki Bey Sok. İST
Tel.662215 Tlx.22 639 Pima-TR

"BİRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.

SUPERLIT

ASBESTLİ ÇİMENTO

YÜKSEK TAZIYIKLI **BORU**' LARI

DÜZ ve OLUKLU **LEVHA**' LARI

ELYAFLI ÇİMENTO SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

MERKEZ :

Cumhuriyet Cad. 255

HARBIYE - İSTANBUL

ANKARA Bürosu :

Şehit Teğmen Kalmaz Cad.

İçel Apt. 26/4

ULUS - ANKARA

Tel: 48 41 70

Tel : 11 22 78

BORSAS

**ANKARA
İSTANBUL
İZMİR VE
ADANA DA...!**

ANKARA ÇANKAYA ŞUBEMİZ:

Cinnah Caddesi No: 43/2

Çankaya--Ankara

Tel: 26 54 13

MERKEZ:

Atatürk Bulvarı No. 85/4-17

Kızılay--Ankara

Tel: 17 35 35 - 18 61 73

17 98 88

İSTANBUL ŞUBEMİZ:

Halaskar Gazi Caddesi No: 358

Şişli--İstanbul (Şişli Meydanı)

Telefonlar: 41 76 72 - 41 76 77

41 11 36 - 41 52 72

İZMİR EFES ŞUBEMİZ:

Şehit Nevres Bulvarı No: 19/A

(Efes Oteli arkası)

Alsancak--İzmir

Tel: 21 88 93

ADANA ŞUBEMİZ:

Atatürk Cad. Ekmekçiler Apt.

No: 171 Kurtuluş--Adana

Tel: 11 590